

Novosjka Novnika

Izdaja:
BRITANSKA
OBVEŠČEVALNA
SLUŽBA

Cene za naročnike
mesečno:

v tuzemstvu 2 šilinga
v inozemstvu 5 šilingov

POSAMEZNA
ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Celovec, 3. septembra 1948

Leto IV.

Številka 36

Štirje v Berlinu zopet skupaj

Uradno so sporočili, da so se v torek 31. avgusta sestali v Berlinu štirje poveljniki berlinskih zasedbenih con in se razgovarjali več kot eno uro o možnosti ukinitve blokade Berlina in kako bi to tehnično izvedli.

To je bil prvi rezultat sedanjih pogovorov v Moskvi. Prav tako so javili, da se bodo pogovori v Berlinu med štirimi vojaškimi poveljniki nadaljevali.

Trije predstavniki štirih velesil so imeli med seboj konferenco, ki je dolgo trajala. Do konference je prišlo vsled ponedeljskih razgovorov v Kremlju. Lahko se reče, da so se predstavniki zahodnih velesil v teku zadnjih 24. ur neprestano razgovarjali, bodisi med seboj ali v Kremlo.

Nova jugoslovanska vlada

V torek so izvedli spremembo v jugoslovanski vladi. Narodna skupščina je sklenila, da postane Edvard Kardelj namestnik ministrskega predsednika in zunanji minister, Aleksander Ranković namestnik ministrskega predsednika in notranji minister in Stanoje Simić minister brez listnice. Maršal Tito ostane še nadalje predsednik vlade.

Zapadne velesile se posvetujejo glede Albanije

V Londonu so uradno potrdili, da se posvetujejo Velika Britanija, Združene države in Francija o ukrepih napram Albaniji. Albanijo obtožujejo, da sprejema grške partizane, ki so prestopili med boji v Piru njene meje.

Združene države odobravajo ustanovitve evropskega parlamenta

Načelnik tiskovnega urada ameriškega zunanjega ministrstva McDermott je izjavil, da bodo Združene države podpirale nedavni francoski predlog za sklicanje konference petih, na kateri naj bi razpravljali o ustanovitvi evropskega parlamenta.

McDermott je prečital novinarjem sledečo izjavo:

»Kot je bilo pojasnjeno v uvodu zakona za gospodarsko sodelovanje, bo vlada Združenih držav krepko podpirala čim ožje sodelovanje med svobodnimi državami zahodne Evrope.

»Mnenja smo, da mora svet zdaj izvesti ukrepe, ki bi jih pred vojno praktično ne bilo mogoče. Mi gledamo z odobravanjem na vsako pobudo za napredovanje ideje evropske unije.«

McDermott je izrazil prepričanje, da bo na to konferenco povabljenih vseh šestnajst držav zahodne Evrope, ki so udeležene pri Marshallovm načrtu.

Beneš je bolan

Predsednik Beneš je zbolel ter javljajo, da je njegovo zdravstveno stanje zelo slabo. Boleha na močnem popnenju žil.

Uradno še ni nič znanega, kaj se je zgodilo v Kremlo in kaj je bilo tam sklenjeno. Toda prvi uspehi so že tukaj: štirje poveljniki se v Berlinu zopet razgovarjajo o tem, kako bi bilo mogoče ukiniti blokado Berlina. To pomeni, da v Moskvi vendarle niso zastoj izgubljali časa in da so tisti, ki so gledali v Moskvo z zaupanjem, imeli prav.

Po nekaterih zelo kritičnih trenutkih, ko se je bilo vsak čas bati, da ne bi prišlo do

najhujšega, je povzročilo poročilo o razgovorih v Berlinu pomirjenje svetovnega vznemirjenja.

Ne smemo pa seveda še misliti, da je že vse dobro. Ne, za sedaj lahko rečemo samo, da še ni vse izgubljeno in da lahko upamo na boljše dni. Ali ni bila berlinska kriza največja kritična točka svetovne živčne napetosti? V to upajo vsi, ki hočejo in verujejo v mir.

Smrt Andreja Ždanova

31. avgusta zvečer je javil moskovski radio, da je tam preminul po težki bolezni generalni polkovnik Andrej Aleksandrovič Ždanov. Njegovo truplo bodo položili na oder v veliki dvorani dvorca Svetov, kjer se bo poslovil od njega ves narod. Pokopali ga bodo 2. septembra.

A. A. Ždanov je bil v vodstvu Kominfor-

ma in eden najaktivnejših članov VKPB. Za njega so mislili, da bo direktni naslednik Stalina. Bil je znan, kot največji ekstremist v vsej partiji in velik nasprotnik vsakega sporazuma z zapadom. Da je bila komunistična partija tako nespravljiva z zahodom v zadnjih letih, pripisujejo izključno vplivu A. A. Ždanova.

Schuman prevzel sestavo francoske vlade

Robert Schuman je izjavil v ponedeljek predsedniku francoske republike g. Vincentu Auriolu, da lahko uradno prevzame nalogo sestaviti novo francosko vlado.

G. Schuman je mnenja, da je skrajšen čas za Francijo, da dobi vlado. Upa, da bo mogel dobiti zaupanje večine, ki je potrebna za potrditev nove vlade.

Socialistična parlamentarna skupina in predsednik francoske socialistične stranke sta objavila po skupni seji poročilo, v katerem zavračata trditve večjega dela francoskega tiska, češ, da so socialisti odgovorni za sedanjo krizo v Franciji.

Kdo govori v imenu Francije

Skoraj vsi angleški listi pišejo o francoski vladni krizi. »Daily Mail« navaja kratko zgodovino francoskih vlad po osvoboditvi in prihaja do vprašanja, kdo prav za prav govori v imenu Francije. Vlada socialističnega Ramadiera je padla. Padla je tudi vlada ljudskega republikanca Schumana. Zadnjo vlado je sestavil radikalni socialist Marie in je tudi padel. Kdo še torej preostane? Edino komunisti in general De Gaulle s svojim gibanjem. Govorijo v imenu Francije morda komunisti? Ne, oni kričijo za Sovjetsko zvezo. Skušali so se polastiti oblasti s silo, toda doslej se jim to ni posrečilo. Tako preostane samo De Gaulle. On je pripravljen in čaka, da bi ga njegovi sorojaki poklicali na oblast. Mi ga ne zagovarjamo, prepričani pa smo, da bi dobil v primeru volitev veliko glasov. De Gaulle osebno ni priljubljen. Ima veliko napak in njegova politika je negotova. Le eno je gotovo: on bi govoril in bi delal v imenu Francije. Močen človek na čelu moč-

ne vlade — naj bo to De Gaulle ali kdo drugi — je danes potreben ne le za obstoj neodvisne Francije, temveč tudi za varnost zahodne demokracije v zahodni Evropi. Prav zdaj, ko je neobhodno potrebno, da zahodne države povedo enotno in odločno besedo komunističnemu imperiju, so se v Moskvi najbolj razveselili znakov notranje slabosti v Franciji. Britanija, Amerika in Francija so si v štirih tednih pogajanja zagotovila najmanjše od najmanjših zagotovil od Stalina zato, ker so bile enotne. Toda žarek upanja bi kaj lahko ugasnil zaradi slabosti kake države zahodno od Sovjetske zveze, ki si domišlja, da je velesila. V tem je že nekaj, kar imenujemo neednost Zahoda. Dolžnost francoskega ljudstva je, da najde zdravilo za to bolezen. K temu ga pozivamo kot njegovi sosede in prosimo Boga, da bi ta poziv ne bil zaman.

»News Chronicle« pa pravi: »Charles De Gaulle je danes kljub svoji osebni nepri ljubljenosti veliko bliže uresničenju svojih želja kot kdaj koli poprej. Vedno več Francozov prihaja po sili razmer glede četrte republike do zaključka, ki ga izraža z besedami »Il faut en finir«. Medtem pa politiki v Parizu spet obupno mešajo karte in iščejo novo svežo kombinacijo ljudi ter strank, ki bi imela zaupanje ljudstva in večino glasov v zbornici. Te naloge jim nihče ne zaviha. Večino možnosti so že preizkusili in nobena se jim ni obnesla. Posledice zatonja demokratskega načina vladanja pa bi bile v Franciji tako težke, da je treba vse poskusiti. Socialistom bodo spet očitali »neodgovornost«, toda tudi njihove težave so razumljive. Če Ramadier ni mogel sestaviti svoje vlade, bo treba prenehati vsaj srednje in desno krilo socialistične stranke, naj vsaj podpira koalicijsko vlado, če že ne more aktivno sodelovati v njej. Tako bi morda Reynaud le mogel poskusiti srečo s svojim načrtom.

Bistveno vprašanje je v tem, da Sovjeti priznajo zahodnim velesilam pravico do uprave Berlina skupno s Sovjetsko zvezo na štirih članski podlagi. Prav to priznanje pa je sporna točka razgovorov v Moskvi.

Istočasno opažamo izboljšanje krajevnega položaja v Berlinu.

Ce bodo v Moskvi dosegli sporazum, bi to pomenilo konec trde preizkušnje v Berlinu. Na zahodnih področjih čakajo vlaki in ladje, natovorjene s premogom in živili za Berlin, pripravljene, da odpeljajo, čim bodo Sovjeti ukiniteli blokado.

Istočasno pa zahodne velesile neutrudno dovažajo v Berlin hrano z letali. Britansko javno mnenje soglasno podpira britansko vlado pri njenem sklepu, da bo nadaljevala z letalskimi dovozi, dokler ne bodo obnovili rednega prometa.

Položaj v Palestini

Po poročilih iz Jeruzalema morajo vse oborožene sile zapustiti neki hrib v bližini Jeruzalema, ki strateško obvlada mesto Jeruzalem. Ostati smejo samo predstavniki Rdečega križa in opazovalci Združenih narodov.

Čistka sokolov na Češkem

Iz Prage sporočajo, da so v Plznu razpustili vsa sokolska načelstva, ki so bila tukaj najmočnejša. Bati se je, da bo od vse sokolske organizacije ostalo samo ime in da bodo v njene vrste prišli samo komunisti. Tako so Sokoli drago plačali navdušenje za predsednika Beneša ob priliki sokolskega izleta v Pragi.

Gospodarsko-finančna konferenca v Washingtonu koncem septembra

V ameriški prestolici se vršijo priprave za konferenco predstavnikov finančnega in gospodarskega sveta 46 držav. Konferenca se bo pričela 27. septembra v zvezi z letnimi zborovanji Mednarodnega denarnega sklada in Mednarodne banke za obnovo in razvoj.

Kot ameriška delegata se bosta udeležila konference finančni minister John Snyder in upravnik gospodarskega sodelovanja Paul Hoffman, druge države pa bodo zastopali njihovi finančni ministri in drugi finančni strokovnjaki.

Na konferenci bodo predvsem predložili poročila sveta guvernerjev sklada in banke. Nedvomno pa bo veliko večje važnosti neuradni stik med predstavniki raznih držav. Predsednik Mednarodne banke John McCloy je izjavil, da se namerava sestati posamično z vsako delegacijo.

Socialno-politična etika v šolstvu USA

Narodno društvo vzgojiteljev je objavilo v Washingtonu poročilo, ki opozarja na potrebo, da šole Združenih držav povečajo svoje napore za vzgojo državljanov, ki bodo v stanu objektivno voditi druge narode in ki bodo resnično in pametno miroljubni.

Poročilo poudarja, da morajo dijaki poznati resnico moderne vojne, ki lahko ogroža civilizacijo in da jih je treba učiti, da vojne niso nepreprečljive.



Po zemeljski obli

ZDRUŽENI NARODI

Generalni tajnik organizacije Združenih narodov je sporočil, da so do zdaj pri organizaciji Združenih narodov zabeležili 715 pogodb, ki so jih sklenile države članice. Od teh je bilo sklenjenih 371 sporazumov lanske leto.

Listina Združenih narodov predpisuje, da morajo vse države članice sporočiti organizaciji Združenih narodov besedilo pogodb in mednarodnih sporazumov, ki so jih sklenile.

JAPONSKA

Zavezniški glavni stan, ki je v japonski prestolnici, je objavil, da je zdaj število rojstev na Japonskem naraslo do take višine, kot je še niso zabeležili po letu 1926, dočim število smrti ni bilo še nikdar tako nizko. Prvega oktobra je štela Japonska 78.090.991 prebivalcev.

JUGOSLAVIJA

Koncem preteklega tedna so se vršila v vsej Jugoslaviji protestna zborovanja pri katerih so jugoslovanski delavci ostro nastopili proti napadom Kominforma in zagotovili petletki maršala Tita svojo popolno podporo. Med zborovanji so tudi trdili, da stavljajo v vzhodnoevropskih državah jugoslovanske manjšine pod pritisk.

Jugoslovanska vlada je izdala dekret o plačah rudarjev in transportnih delavcev ter dekret o zagotovljeni preskrbi rudarjev.

Po novem zakonu o plačah je zagotovljena plača po strokovni sposobnosti, vrsti dela, življenjskih pogojih in po navdušenju za delo vsakega posameznika. Strokovni delavci v rudnikih bodo dobili posebne dodatke, kjer so življenjski pogoji posebno težki. Na podlagi teh novih odredb bodo rudarji v Jugoslaviji najbolje plačani delavci.

ČESKOSLOVAŠKA

V Pragi so izdali uradno poročilo, da je prišlo v Bratislavi 20. avgusta do protizidovskih demonstracij, katere je policija preprečila.

Izgleda, da se je ves dogodek pričel s tem, da sta se dve ženski sprli v trgovini, ker je ena protestirala proti temu, da je bila postrežena pred njo neka židinja. Prisotni so se strinjali z ženo, ki je protestirala, in pričeli vpiti proti židom. Nastopiti je morala policija, da je preprečila nadaljnje izgrede.

Na večer istega dne so se zbrale skupine, o katerih trdijo, da so pristaši Hlinkove stranke, in pričele razbijati okna hiš, v katerih prebivajo židi. Nekaterim se je posrečilo vdreti v prostore Društva osvobodjenih političnih ujetnikov židovskega porekla, kjer so razbili vse pohištvo. Zopet je morala nastopiti policija, ki je aretirala več oseb.

TRST

23. avgusta se je zaključil kongres komunistične partije v Trstu. Soglasno so sprejeli sklep, da izključijo iz partije vse važnejše slovenske voditelje.

Novi voditelj partije, Vittorio Vidali, ki je pred nekaj meseci prispel v Trst iz Meksike, je ostro napadel »buržuazijski nacionalizem« izključenih voditeljev, ki so vključili interesom naroda obrnili Italiji hrbet.

Pravijo, da je podal to izjavo zato, da bi pripravil pot možnemu združenju tržaških komunistov s Togliattijevo partijo, t. j. italijanskimi komunisti. Takšno združenje bi imelo velik vpliv na bodoče razgovore o Trstu in njegovem ozemlju.

Na tem kongresu ni bilo zastopnikov jugoslovanske cone, toda g. Pratolongo, predstavnik italijanske komunistične partije, je bil med častnimi gosti.

SAN DOMINGO

Zastopnik republike San Domingo je sporočil generalnemu tajniku Združenih narodov, da so v republiki San Domingo končali z gradnjo velikega azila za evropske sirote. Zgradba, ki je stala 400 tisoč dolarjev, lahko sprejme 2000 otrok, čim bo organizacija Združenih narodov mogla poskrbeti za njihov prevoz na gostoljubni otok Karaibskega morja.

Vlada San Dominga je pričela z graditvijo sličnega poslopja, ki bo tudi lahko nudilo zavetje 200 evropskim sirotam.

Mali gostje bodo izbrani sporazumno z mednarodnim nujnostnim fondom za otroke ne glede na raso in vero. Dominikanci so obljubili, da bodo skrbeli za njih prehrano in vzgojo. Zgradištev omenjenih dveh velikih azilov dokazuje dobro voljo Dominikancev in njihov visoki čut človekoljublja.

HOLANDSKA

Kraljica Wilhelmina je praznovala v torek 50 obletnico svojega vladanja.

PAKISTAN

V Pakistanu so oklicali izredno stanje. V vladnem poročilu pravijo, da je ogroženo gospodarstvo vse države zaradi ogromnega preseljevanja prebivalcev iz in v Pakistan.

AVSTRIJA

Julija meseca je zapustilo Avstrijo 3500 preseljenih oseb. 3447 oseb je odpotovalo v 22 raznih držav petih kontinentov, ostane pa se je vrnil v domovino. Največ oseb je odšlo v Kanado.

ROMUNIJA

Sprememba romunske vlade, ki je bila izvršena v soboto, pomeni ojačenje delavske stranke, ki je bila ustanovljena v začetku letošnjega leta na skupni konferenci komunistične in socialistične stranke.

ALBANIJA

V preteklih mesecih so po poročilih raznih dopisnikov aretirali v Albaniji nad 3000 Albancev v okviru velike čistke. Aretacije so se pričele že junija meseca istočasno z jugoslovansko zadevo. Dnevno beži vedno več Albancev v Jugoslavijo.

ZDRUŽENE DRŽAVE

G. David Lilienthal, predsednik ameriške komisije za atomsko energijo, je izjavil, da se Združene države trudijo izboljšati načrt za izboljšanje atomske energije, ker se jim ni posrečilo doseči sporazuma glede nadzorstva nad atomsko energijo.

»Sedaj smo bili primorani stopiti na to edino pot, ki nam je ostala«, je rekel g. Lilienthal. »A ta pot vodi k izrednemu izboljšanju našega atomskega položaja.«

Dodal je, da Velika Britanija, Kanada in Združene države nadaljujejo z razgovori glede atomske energije. V nekaterih slučajih delajo vse tri države skupaj, v drugih pa so si izbrale vsaka svojo pot.

Združeni odbor je proučil nabavljanje surovin, vendar pa tolmačijo njegovo izjavo v tem smislu, da Združene države niso izdale svoje tajnosti glede atomske bombe.

Poročilo I. R. O. o repatriaciji beguncev

Mednarodna begunska organizacija je objavila poročilo, da je v prvem letu svojega delovanja repatriirala ali preselila 256.000 beguncev in razseljenec. Od tega števila pa je treba odšteti nekaj nad 50.000 beguncev, ki jih je Britanija na lastne stroške spravila v svojo deželo. Trenutno ima IRO v oskrbi okoli 600.000 ljudi, to je za 100.000 manj kakor lanske leto. Čeprav je torej to število dvakrat manjše od števila ljudi, ki so zapustili taborišča, vendar to ni nič čudnega, kajti med tem časom so prišli v taborišča novi begunci. Število rojstev v taboriščih ne prekaša števila smrti. Lansko leto se je vrnilo v svoje stare domove 100.439 ljudi. Tri petine teh ljudi je bilo Poljakov, 450 ljudi se je vrnilo v Jugoslavijo ostali pa v druge države.

Kravčenkov proces

Koncem junija bi se morala vršiti v Parizu razprava v kateri je hotel bivši sovjetski državljani Viktor Andrejevič Kravčenko dokazati, da je on sam pisatelj svetovno znane knjige »Izbral sem si svobodo«, in da odgovarjajo njegove trditve dejstvom.

Vzrok tožbe je bil članek, katerega je priobčil levičarski tednik »Lettres Françaises« s podpisom nekega Sim Thomasa. V tem članku je pisec trdil, da je Kravčenko izdajalec, pijanec in nezmožen napisati tako knjigo.

Kravčenko, ki je postal medtem ameriški državljani, pa do dneva razprave ni prispel v Pariz. Prav tako ni prispela skupina prič, za Sovjetsko zvezo. Namesto vsega tega pa sta se sprla odvetnika obeh strank in prinesla novo presenečenje. Zagovornik lista »Lettres Françaises« je namreč izjavil, da ne more imenovati svojega klijenta Sim Thomasa s pravim imenom, »da ga ne bi s tem izpostavil nečloveškemu ravnanju s strani odbora za protiameriško delovanje«.

Kravčenkova zagovornik pa je zahteval, naj glavni urednik toženega lista objavi pravo ime pisca proti Kravčenkovi naperjenega članka pred sodiščem, ali pa sam prevzame vlogo obtoženca. Sodišče je ta predlog odobrilo in glavni urednik lista »Lettres Françaises« si lahko sedaj sam izbere eno od obeh možnosti do 18. oktobra. Do tega dne je razprava preložena.

Ob novem šolskem letu:

Iz človeka napraviti svetovnega državljana

William Carr, tajnik državnega vzgojnega društva in komisije Združenih držav za vzgojo pravi:

Predvsem se mora vsak učitelj izogibati izrazom, ki utegnejo odkriti kak narodnostni predsodek.

To izgleda lahko, stvarno pa ni tako. Mi vsi živimo, čeprav se mogoče tega ne zavedamo, v določenih predstavah o drugih narodih, in te napačne misli prenašamo drug na drugega in tudi na naše otroke na razne načine.

Edina stvar, ki jo lahko trdimo v tem pogledu brez nevarnosti, da se zmotimo, je, da je človek vedno človeško bitje pa naj bo katere koli rase. Analiza značajev posameznih narodov bi pokazala, da ima vsak narod egoiste in velikodušne ljudi, pametne, poštene in nepoštene. To velja za vaše prijatelje in vaše sosede; velja pa tudi za vse narode sveta. Noben narod nima monopola na dobre ali slabe lastnosti človeške narave, ki je univerzalna.

Učite zato vašo mladino spoštovanja vsake osebe zato, ker ima svojo vrednost kot posameznik in ne le kot član določene skupine.

En način za doseg tega smotra je paziti na to, kar se govori v prisotnosti mladine.

Kot drugo sredstvo priporočam, da se naj poučujejo istočasno pogledi na naše narodno in na mednarodno življenje. Minuli so časi, v katerih se ni bilo potrebno ozirati na notranjo politiko države z ozirom na posledice, ki jih povzroča notranja politika na zunaj. Vzemimo na primer davke, zakonodajo dela, višino cen, trgovinske in carinske tarife, ravnotežje trgovinske bilance, sploh vse zadeve za napredek ali katere koli drugo snov, ki se napačno označuje za »notranjo«. Ako pomislimo malo globokejše, bomo ugotovili, da je vse to zelo važno tudi za naše odnose s tujino.

Moder državljani se mora naučiti, da da vsem vprašanjem, katera so preje smatrali kot čisto notranja, širok mednarodni pomen. Če hočemo živeti v miru, nikakor ne smemo še nadalje deliti politiko v dva različna dela, v notranji in v zunanji. Moramo imeti enotno politiko, če hočemo imeti enoten svet.

Pri pouku zgodovine, zemljepisja, socialnih in gospodarskih ved navačajte mladino, da se seznanja z vsemi problemi, tudi z onimi, ki so navidezno osebni in krajevni, in jim predložite možnost odnosov na mednarodnem polju.

Učite nadalje vaše gojence resnico o stroških in posledicah zadnje vojne in o grožnji novega spopada. To gotovo ni ne lahko ne prijetno. Vendar bi bilo zmotno za učitelje skrivati ta dejstva, kot bi bilo zmotno za zdravnika prikriti gnoječo se rano in je ne zdraviti. Tak pouk je enako kot kirurgija kočljiva stvar. Ako se izvrši slabo, lahko navaža mladino v obup, za katerega ni leka. Sadje upanja ne sme biti uničeno po destruktivnem strahu. Lek za to se lahko dobi, če se uči, da se lahko zagotovi mir, ako se podvzame vse za preprečitev vojne in ako se priznava blagodat in koristi, ki se lahko črpajo iz konstruktivne uporabe atomske energije.

Nadaljnje sredstvo je nauk, s katerim se

spoznava mladino s sedanjim sistemom za vzdrževanje miru.

Ne trdim, da morate pridigati slepo vero v Združene narode; zadostuje, ako seznanjate mladino s smotri, z ustrojem in z delom ZN.

Večji del narodov sveta je danes vključen v ZN. Čeprav ta organizacija ne posluša po vsem gladko, je vendar edino sredstvo za preprečitev nesreče, s katerim razpolagamo. Počasi moramo doseči vsa potrebna izboljšanja sistema. Z opisovanjem dejavnosti Združenih narodov gradite končno temelj za njihovo ojačenje, ki vzgaja v vaših gojencih čut svetovnega bratstva.

ZN bi se dejansko morali spremeniti v svetovno vlado; v ta namen je treba postaviti temelje za večje zaupanje med narodi. Potrebno je pospeševati vse vrste mednarodnih stikov, čeprav so še tako neznačajni, vedno kadar so konstruktivni in kadar stremijo za sodelovanjem. Razširjati je tudi treba razne predloge, ki so bili stavljeni za ojačenje ZN in za vzpostavitev mednarodnih zakonov. Končno je treba učiti vse ono, kar lahko dovede do ustanovitve svetovne skupnosti in svetovne vlade.

Pri tem ne želim predlagati šolske propagande za kako posebno obliko svetovne vlade. Moja pobuda gre namreč za to, da se pospešujejo vse informacije, vsa dejanja in vse lastnosti, ki edino lahko povzročijo, da se bo človek čutil za »državljan sveta«.

Predlagam pazljiv pregled besedila knjig, iz katerih naj se izloči vsako omenjanje katerega predsojda. Učitelji naj bi otroke učili, da zavisijo vsi ljudje modernega sveta drug od drugega in da zavisi nadaljnje življenje kakega dela človeštva od sodelovanja vseh.

Nadalje predlagam, da se govori o resnici, da temeljijo vse velike vere na človeški edinosti in bratstvu. Pozivam, da se naj čimbolj uporablja tisk, revije, zemljepisne karte, radio in film za povečanje našega poznavanja drugih delov sveta; da se uporabijo bolj sistemi za pouk tujih jezikov in da se poveča izmenjava učiteljev.

Nedvomno bo ta vzgojni program naletel na odpor. Upirali se bodo v glavnem oni, ki zmotno mislijo, da je ta program v nasprotju z dolžno zvestobo do lastne države. Zato moramo predvsem poskušati prepričati dotične, da je njihov strah neutemeljen. Obrniti se moramo na javno mnenje. Skratka, dopovedati moramo vsem odkritim rodoljubom, da lahko varnost lastne države in visoko življenjsko raven trajno zagotovimo le s pomočjo svetovne organizacije, ki razpolaga z izvršilno močjo.

Pridobitev »svetovnega državljanstva« nikakor ne pomenja konca ljubezni do domovine ali podreditve ene narodne skupine drugi. Zvestoba do lastnega naroda in do svetovne skupnosti se dopolnjuje. Lastnosti značaja, ki se zahtevajo za obstoj dobrih odnosov v lastni hiši, s sosedi, v družbi in v državi, so iste, kot so potrebne za odnose med narodom in narodom.

Vzgoja za svetovno miselnost se mora pričeti pri najmlajših in v njihovem najbližjem krogu ter se mora nadaljevati tako dolgo, da bodo razumeli narode in države sveta, ki se medsebojno izpopolnjujejo.

Politika v znanosti

Prezidij Akademije znanosti S. S. S. R. je poslal generalisimu Stalinu pismo v katerem se mu zahvaljuje za pomoč in podporo. V pismu pravijo: »Pri sejah Poljedelske akademije, ki so bile zaključene te dni, je igralo veliko vlogo poročilo akademika T. D. Lisenka z naslovom — Položaj v biološki vedi — katero je odobril Centralni komite komunistične partije S. S. S. R.«

Pred nami je velika naloga, da razvijemo materialistično Mičurinovo teorijo naravnih nauk o naši zemlji. Mičurina in njegovo znanost moramo smatrati kot ideal za ves naš narod. On resnično sledi naukom Lenina in Stalina. Proti njemu se je dvignila neka reakcionarna veda — weismanizem in morganizem. To je idealistična teorija, ki vlada v kapitalističnih državah. Na žalost pa je našla ta teorija pristaše tudi med sovjetskimi znanstveniki.

Prezidij Akademije znanosti S. S. S. R. in Urad za biološko vedo sta naredila veliko napako, ko sta podprla mendelsko-morgansko teorijo proti Mičurinu. Zaradi

tega napačnega ravnanja je utrpel škodo ves socialistični podvig v naši državi.

Sedaj je Prezidij akademije znanosti sklenil, da odločno popravi te napake in spremeni smer delovanju oddelka za biološko vedo. Biološka veda se bo od sedaj naprej razvijala v smislu materialistične Mičurinske linije.

Da uresničijo ta sklep bodo podvzeli vse potrebne ukrepe. Vse načrte, in znanstvena dela bodo pregledali in jih, če bo treba, tudi popravili.

V pismu Stalina, je Prezidij obljubil, da bo zavzel vodilni položaj v boju proti idealističnim reakcionarnim teorijam, ki nasprotujejo idejam komunizma.

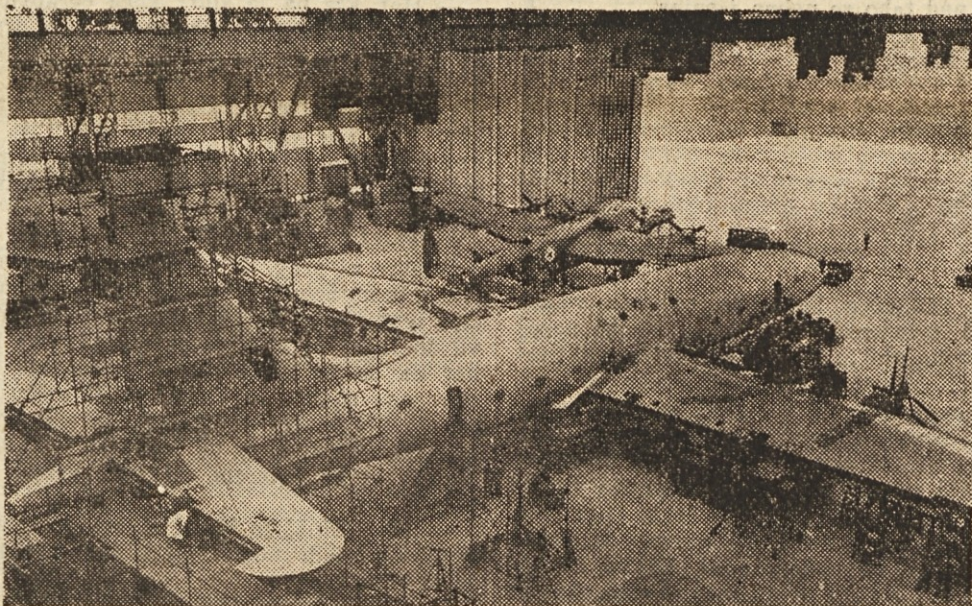
Sedaj je največji učenjak v Sovjetski zvezi profesor Lisenko, ki je objavil nauk, da je mogoče zamenjati rastline in živali ter njihovo vsebino z izrečnim postopkom hibridizacije. Lisenko je voditelj popolnoma materialistične teorije, ki se popolnoma sklada z linijo, katero zavzema komunistična partija v duhu leninizma in stalinizma.



SVET V SLIKI



Orangutan Henry iz živalskega vrta v Bristolu pri svoji jutranji „korespondenci“ — ali mogoče samo na videz? Naj bo kar koli že, tehnika mu ugaja.



Levo od zgoraj navzdol:

V Buckinghamski palači se je vršila pred kratkim vrtna veselica, katere se je udeležilo veliko število najznamenitejših zastopnikov gledališča in filma. Dobiček te veselice je bil namenjen vojnim žrtvam. Na sliki vidimo pevko Eaves pri igri „cricket“.

*

Po 139 dnevni vožnji je prispel štirijam-bornik „Viking“ iz Port Viktorije v južni Avstraliji s tovarom grozdja v londonsko пристanišče.

*

Zaključna dela največjega letala, kar so jih zgradili v Britaniji, gredo h koncu. Na sliki vidimo letalo vrste „Brabazoni“. Kot merilo za gigant-sko velikost tega letala nam služi bombnik vrste „Lancaster“, ki ga vidimo v ozadju.



Težka neurja so na vzhodni škotski novzročile prekinitve železniških zvez. Ker so parni lokomotivi težje kot naša slika se morajo vti stati na progi, ker ni bilo mogoče prodreti skozi naplavljenjo zemljo in kamenje.



Desno od zgoraj navzdol:

Znana ameriška filmska igralka Katherine Hepburn se vrača na krovu parnika „New Amsterdam“ s svojega potovanja po Evropi v New York.

*

Senzacije v cirkusu bolh. „Trixi“, vratolomka na trapezu in „Mademoiselle Blondin“, plesalka na vrvi, sta najbolj priljubljeni „zvezdi“ nekega angleškega boljšega cirkusa. Ker živi bolha le kake tri mesece, skrbi menager skupine vedno za nadomestek, ki naj izpolni program. Tem nalogam pa so odrasle samo človeške bolhe, ki imajo baje edine toliko naravnega znanja, da lahko postanejo „artisti“. Na srebrni žici, tenki kakor las, izvaja bolha-akrobat vaje.

*

Na Temzi v Londonu se je pričel pravcati promet z motornimi čolni. Prvi „plavajoči avtobus“ prične vožnjo pri Towerskem mostu.

J. J. RENAUD:

Vrnili sem se peš ob sinjem zalivu, ki je bil modrejši nego nebo ter je tod in tam kazal vijoličaste proge, če se je zapenil val z dna...

V mojem hotelu se je nahajal bar, v podpriljučju, kjer si vedno našel na zanimive mednarodne tipe. Šel sem doli...

Močan vzduh po pelinovcu in mešanem žganju mi je udaril nasproti; mrzel tobačni dim je dušil v grlu. In potem je dišalo tudi po česnu...

Videti je bilo le malo gostov. Nekaj kurjačev s francoske torpedovke, ki so pili z dvema podčastnikoma kolonialne armade. V nekem kotu je tičalo več Italijanov, ki so šušljali med seboj. Klobuke so imeli potisnjene globoko na čelo.

Zdajci zaslišim za skupino zelenja, ki je zakrivala neki kot, tiho žensko ihtenje. Ko sem se sklonil in pogledal ostreje, sem spoznal Katko, ki je imela na sebi taisto obleko, kakor prejšnjo noč. Poleg nje je sedel debeluh z visečimi brki in nedolžnimi očmi, čigar lasje so bili na sencih že posiveli; oblečen je bil v nekaj dolg suknjič. To je bil brez dvoma Benoit!... Presenečen sem zijal — ali naj bo to zloglasni Benoit? Ta rejeni kmet! Postalo mi je jasno, da je moral temu človeku tudi najbolj nezaupeen soigralec brezpogojno zaupati, saj je bil videti kakor kak mežnar... Toda ko sem ga pozorneje pogledal, se mi je v njem odkril čisto drug človek; prvi je bil nekoliko preprost, da je vzbujal zaupanje — drugi pa je bil prekanjen, nasilen, oblasten — lahko si v njem uganil zločinca... Njegov močni, mišičasti vrat je pričal o orjaški moči. Njegove bele, skrbno negovane roke, s kratkimi prsti in zelo dolgim palcem, so bile navidezno od njegovega telesa docela neodvisne, kajti bilo je prečudno, da Benoit ni gledal na svoje prste, ko je s presenetljivo brzino vlival sodavico v svoj pelinovec, segel po vžigalicih, vzel cigareto in iz svoje listnice s samim otipavanjem poiskal več vizitk...

Čez nekaj časa je vstal, šel tik mimo mene, nekoliko šepajoč, in zapustil bar s svojim zbeganim, prostosrčnim obrazom, toda pri hoji se je še bolj izdajala njegova orjaška moč. To je bil v resnici mož, ki je med dvema sleparskima igrama z revolver-skimi strelji govoril s svojim nasprotnikom.

V baru se zame niti zmenili niso. Vzel sem čašo z žganjem in sedel poleg Katke.

Roke so ji padale z obraza, ki je bil močnejši od solz.

»Zakaj jokate, Katka?«

Poteze njenega obraza, podobnega japonski punčki, so se očividno mukoma prizadevale, da bi dobile zopet svoj navadni izraz. Toda iz mandljastih oči so še vedno lile debele solze. Slednjič je odgovorila z glasom, ki je bil od bolesti ohripel:

»Katka vam more povedati... ker res bili dobri in prijazni z njo. — Katkin mož imeti sovražnika... že dolgo... in danes Katkin mož in sovražnik morata poravnati spor... hočeta se streljati z revolverji, zvečer proti enajsti uri... pred glavnim vhodom parka Borelli... in bitka kakor v Južni Ameriki... čisto od blizu... veliki revolverji... eden vselej mrtev... včasih oba... Uboga Katka... nima družine... nič kakor svojega moža... če mož mrtev, Katka čisto sama na svetu...«

In znova jo je posilil jok.

»Kako se imenuje sovražnik?«

»Mitchell... A vi ga ne poznati... on ne od tukaj... In sedaj mora Katka iti...«

Ostal sem sam, bil sem zelo ganjen.

Kako naj preprečim ta dvoboj, ki se ga Katka tako silno boji...?

Ni bilo nobene druge poti, nego obvestiti Parengueta! On bo že vse ostalo uredil... saj bi n. pr. zadostovalo, ako bi poslal do obeh bojevitih petelinov stražnika in jima dvoboj prepovedal.

Deset minut kasneje sem bil v uradu pri Parenguetu. Skozj odprto okno je prodiral hrup s trga Belzunce in duh po pečenih ribah in školkah.

Ob mojem pripovedovanju je komisarjev obraz vedno bolj žarel.

»Ej... ej... slednjič jih imamo!« je zavpil. »Ta večer... ko se streljanje začne, se bomo vmešali... seveda ne takoj... počakali bomo prvih strelcov... da pade eden ali drugi, kakor Katka čisto pravilno sluti... Na vsak način bomo topot lopova dobili v roke... in jutri bosta ali pod ključem ali pa v bolnišnici odnošno v mrtvašnici! Kateri ostane živ, ga bo sodnik za

KATKA

dolgo nasolil, kajti jaz imam o teh možakih mnogo povedati... Pojdite nocoj z nami, da vidite bitko...

Tega prav za prav nisem hotel... Preklinjal sem na skrivnem samega sebe. Kajti jaz sem bil kriv, če je čakala Katka velika boleost... Bogle, srečne roke nisem imel!... Sedaj mi ni preostalo drugega, kakor da obvestim Benoita in njegovo ženo!

Vprašal sem po njima v hotelu. A nobena ni bilo tam.

Zamam sem čakal nanju do večera. Potem sem ju šel iskat in pretaknil za njima vse bare in mornarske beznice... A o Benoitu in Katki nobene sledi!

*

Proti enajsti uri smo bili na preži; bilo nas je četvero: Parenguet in jaz ter dva stražnika, ki sta se skrila za grmovjem pred glavnim vhodom v park. In vedeli smo, da leži ne daleč od nas še pet stražnikov v visoki travi.

Okoli nas je valovila mlačna tema, v ospredje je silil vonj po eukalyptu. Iz dalje je prihajalo šumenje mesta, kakor bi se preko peščene obale lahko poganjal val... Vsenaokrog nobenega drugega glasu, le v približno tristo metrov oddaljenem baru je brenčal gramofon. Ta bar je bil na pri-

Na ta klic je Benoit dvignil roke in šel zelo mirno proti nam.

»Dober večer, mister Parenguet... nobena orožja nimam pri sebi... lahko me preiščete... Toda če se hočete s svojimi spremljevalci potruditi v bar, boste tam nekaj našli, kar vas utegne zelo zanimati.«

To je rekel Benoit s čudno mešanim glasom, nekatere besede so zvenele nemansko, druge so bile angleške, vmes je bilo čuti apaske izraze in »twang« newyorskkih banditov...

Vsi smo stekli proti baru...

Še sedaj vidim veliko dvorano, žarko razsvetljeno, z lakiranimi bambusovimi mizami ob stenah... Dišalo je po angleškem tobaku, po vaniliji, po ginu... Nekaj stolov je ležalo preobrnjenih, po tleh so bile raztresene črepinje steklenic in čaš...

Nekaj gostov je stalo okoli posestnika bara, debelega Italijana, in vsi so osuplo strmeli na nekakega bookmakerja (mazača), ki je v čudno smešnem položaju ležal na tleh, s krvavečo rano na desnem senu... Gramofon je še vedno brenčal. Eden stražnikov je udaril po plošči in jo razbil.

»Toda to je vendar Mitchell, ki so ga ubili!...« je zavpil Parenguet. »Kdo ga je... povejte vendar, Benoit!...«

»Nu, da, mister Parenguet... To je ta kanalja Mitchell. Pred nekaj dnevi je osle-

Kraljici polja

Vstani pšenica, škrjanček žgoli! Sence izginjajo, zarja se smeje in po livadah nam bisere seje. Vstani, da sonce ti klas pozlati!

Vstani, le vstani! K tebi se vijejo drobne stezice, mično prepevajo kosci, žanjice s koso in s srpom ob strani.

Rrž se sestra ob tebi postavlja, nekam ošabna po svoji naravi, ti pa vsa skromna si v toliki slavi, tebe obilno nebo blagoslavlja.

Vstani pšenica! Boči nad tabo se nebna jasnina, boža, poljublja te rajska milina, polja kraljica!

Limbarski



lično slabem glasu, toda eleganten, v njem so plesali...

Stražniki se niso ganili in so bili docela nevidni; sicer je pa le redkokdaj prišel kdo mimo.

Na tihem nisem ničesar bolj želel, kakor da nasprotnika ne bi prišla in bi bilo naše pričakovanje zaman.

Z neke cerkve je bilo tri četrti... Iz bara je donel foxtro... V roki sem skrival uro s svetlečim se kazalcem in štel minute... deset minut do enajstih... osem minut... pet minut... dve minuti...

Točno ob enajstih se je zaslislal težak korak, opazil sem nekoliko šepajočo postavo... bil je Benoit!

Šel je mirno do parkovih vrat in se postavil tam v luč nekega kandelabra.

Potem je vidno vznemirjen, oprezoval na levo in desno; desna roka mu je tičala globoko v žepu.

Parenguet je siknil stražnikom:

»Ob prvih streljih skočite naprej... a ne prehitro... in zakličite: 'Roke kvišku!'... a ne prehitro, umejte... In ob najmanjšem uporu streljajte!«

Slišal sem, kako sta stražnika pripravila vsak svoje orožje.

Tamkaj je pa stal Benoit še vedno nepremično... Ura je bila enajst... enajst in deset minut... Tišina je postajala globlja, mučnejša. Dvigati se je začela lahna megla, v kateri je bilo mogoče razločevati posamezna drevesa v parku le nejasno.

Četrta na dvanajst... Ali se bo Mitchell sestanku izognil...? Ali pa se plazi bliže iz ozadja, da bi podrl nasprotnika iz zase...? V tem trenutku se je razlegel pok dveh strelcov...

Toda prihajal je iz bara, od koder se je sedaj slišal krik in vrisk, koraki bežečih ljudi, kliči po policiji...

Nato je oddrvel avto...

In v tistem trenutku sem zaslišal tik za seboj Katkin glas... oddaljenost je znašala komaj dva metra. Kako je bilo mogoče, da se nam je približala, ne da bi jo bili opazili?

In Katka je kričala: »Tu Benoit! Tu, Benoit!«

paril Holandca Schmidta za zelo veliko vsoto in Schmidt mi je rekel, da bo nocoj Mitchella ubil... In jaz sem bil v veliki zadregi... Kajti na eni strani nisem imel nobenega razloga, da bi takega bandita, kakor je bil Mitchell, opozoril na nevarnost... na drugi strani sem se pa bal, da bi takoj osutili mene, če bi našli Mitchella s preluknjanim sencem... In če bi tudi imel alibi, bi mi ne verjeli in plesniti bi moral v ječi... Ali nimam prav, mister Parenguet...? Nu... tu mi je prišla na pomoč Katka... Gentlemanu častnikarju tamle je povedala neresnico... Ker je ta gentleman pač zelo blebetav... In tako imam kaj dober alibi! Kajti bil sem ves čas pred vašimi očmi, ko je Schmidt počil Mitchella... In če bo treba, ste vi dolžni pričati, da nisem bil jaz tisti, ki je Mitchella ubil... Ne, ne... ne bodite hudi, mister Parenguet... nikakor se nisem obnašal nasproti vam nespoštljivo... Saj nisem zahteval, da pridite na ta dvoboj... V tem slučaju ne bi bili smeli poslušati gentlemana častnikarja... Toda ta večer je kljub temu zelo dober za vas, verjemite mi... prihranil vam bo veliko truda... kajti prvič je Mitchell mrtev, ne bo vam ga več treba nadzorovati... potem je ta tepec Schmidt pobegnil z avtom in ga boste kmalu došli in vtaknili v ječo, ki je ne bo tako kmalu zapustil... in tretjič se otreseste tudi mene... Kajti kupil sem pašnik v Kaliforniji in postanem farmar... to sem obljubil Katki... ne bom več potoval... Katka ima mojo besedo...! Torej, ni res? Ne zadržujete me? Prav... Dobro se imejte, mister Parenguet... Come on Katie dear!« (Pojava, draga Katka!)

Ko je šla mala mimo mene, mi je zamrmrala:

»Bili ste... really... ljubezniv s Katko! Hvala s srcem...! Katka ne bo pozabila!«

Parenguet je slišal in mi rekel, ko je strmel za onima dvema, pol srdit in pol oveseljen:

»Eh... mala naju je oba imela za norca! Toda Benoit ima prav... plen je dober! Večera nisva izgubila!«

Bogdan L.

Bolnik

— Oprostite, prečastiti!...

— Kaj je?

— K bolniku, sel vas, čaka!...

— K bolniku? K bolniku? ponavlja župnik in si mane zaspale oči. — Naj skoči k cerkovniku, da odpre cerkev in pripravi, kar treba!

Služkinja odide izpred vrat in lahko bi slišal, kako govori, kar je naročil župnik. Župnik se obrne na postelji in potegne nase odejo, ki mu je zdrknila.

— K bolniku! Kaj češ? Moram iti! Pa tako rad bi še malo zadremal...

Počasi mu lezejo obrvi na zaspale oči, zvonovi mu kličejo v spomin misel na bolnika, toda njihov pritajen daljni glas ga uspava in župnik zopet zaspi.

— Prosim, prečastiti! — ga iznova prebudi trkanje na vrata.

— Kaj je?

— Cerkovnik je že odšel v cerkev in vas čaka.

— Čaka? Reci mu, da že grem!

Kmalu zatem sta stopila iz cerkve dva moža in krenila v vas. Utopila sta se v morje bele megle. Drug drugega skoraj nista videla, vendar so mimoidoči poklekovali že na samo cingljanje zvončka, kakor je treba poklekniti, če gre mimo duhovnik z Bogom.

Po poti je ležala jesenska slana in blato, ki se je napelo ko testo v nečkah, je čisto pomrznilo in se lesketalo v umazanem sijaju. Pod nogami je hrustalo in se vdiralo. Župnika je zeblo, pa je hitel, a tudi cerkovnik je naglo stopal in pozvanjal na vsake tri, štiri korake. Ko sta že precej prehodila, se ustavita pri vodnjaku za šolo.

— Tukaj bo! reče cerkovnik.

— Tukaj? se začudi župnik in odpre vrata. Čudno se mu je zdelo, ker je bilo v hišici tiho ko v grobu in ni nihče nanj čakal; še sosedov ali sorodnikov in vaških padaric ni videl.

— Mogoče pa ni tukaj? meni župnik.

— Seveda je, baš tukaj! Stari Tonej je bolan, saj vem!

— Pa greva notri, če je že tako!

Stopita v sobo. Vse tiho. Nikjer žive duše. Postelja je sicer postлана, a prazna.

— Hej, kje pa je kdo? kliče cerkovnik in pogleda v kuhinjo, v kamro in še v drugo sobo, pa so se mu oglasile samo kokoši v veži.

— Kaj naj storiva? Čakajva! in sede na klop. Tedaj je vzšlo solnce in megla se je vzdignila nad strehe. Župnik in cerkovnik sedita in čakata. Nenadoma zaslišita, kako na dvorišču nekdo vpije:

— Huš! Huš!

Stopita na prag. Za prasci teka bos starček z razmršenimi lasmi in se na vse načine trudi, kako bi jih prepričal in pripravil do tega, da bi šli v svinjak. Prasci pa kot da so se norčevali iz slabotnega in okornega starca, so bežali po dvorišču in menda jih je strašno mikalo, da malo pogledajo na vrt, ki je bil zagrajen s slabim plotom in na katerem so bila vrata iz protja.

— Huš! Huš! je klical starec in komaj hodil na suhih nogah. — Huš v svinjak! Huš! Huš!

Župnik je to nekaj časa gledal, nato pa se je ujezil.

— Kaj vam pride v glavo? Sporočate pome in me preženete s postelje, pa za nič! Kdo je pri vas bolan?

Starec pogleda župnika in migajoč z glavo odgovori:

— Da, prečastiti, oprostite, jaz sem bolan. Duša mi je že na jeziku!

To je bilo župniku vendar preveč:

— Kaj, ali me imate za norca ali kaj? Duša mu je na jeziku, pa skače za prasci po vsem dvorišču!

— Kaj pa naj storim, prečastiti? Če so ušli iz svinjaka, jih moram zopet nazaj pogoniti. Huš! Sicer uidejo na vrt ali pa odskakejo na vas! Huš!

Kdo ve, kako dolgo bi prašiči še skakali, če ne bi bilo cerkovnika. Zvonček in rdečo svetiljko je odložil na prag in šel pomagat starcu. In ko so prasci uvideli, da sedaj ne bodo mogli več zbežati, so takoj odskakali v svinjak. Starec še enkrat zavpije nanje, zapre vrata in jih zapahne z lesenim kolcem. Šele potem stopi k župniku in mu poljubi roko.

Oprostite, prečastiti, in ne jezite se name! Ušli so kot po navadi in sem jih moral pognati v svinjak.

Župnik se niti ni znal prav jeziti, ker je bil predobrega srca in z ljudmi prijazen. In čemu bi se tudi jezil?

— Saj se ne jezim — odgovori prijazno, to pa vendar ni prav, da me brez potrebe budite. Vidim, da ste popolnoma zdravi in v nedeljo kar sami pridite v cerkev k spo-

vedi. — Oh, ljubi Bog! V nedeljo? Nikakor! Sam Bog ve, če bom še pol dneva dočakal. (Nadaljevanje na 8. strani)



Za naše gospodarje | Zakon o varstvu rastlin

Ko kopljemo krompir

(Nekaj navodil kmetovalcem za september)

Na polju

Komaj smo končali z žetvijo, že moramo skrbeti za prihodnje leto: začenjamo s setvijo ozimih žit. — Najpreje trosimo za te posevke umetna gnojila.

Sprevljamo stročnice kot fižol in druge. Koncem meseca začnemo kopati in spravljati krompir ali repico.

Deloma že spravljamo koruzo.

O svetem Mihehu naj bodo dela z zimsko setvijo končana.

Kosimo še otavo.

V sadovnjaku

Pobiramo odpadlo sadje in ga koristno uporabimo ali za kis ali za sadni mošt, deloma pa ga posušimo.

Za obiranje sadja pripravimo vse potrebno: lestve, košare, shrambe. Sade pri obiranju, vsekakor pa pred vskladiščenjem sortiramo.

Septembra začnemo saditi mlada sadna drevesca.

Septembra meseca sadnega drevja ne škropimo, sadnega drevja ne obrezujemo, ne zalivamo in sadnemu drevju ne gnojimo. Ta mesec sadno drevje pustimo počivati.

Jesenske sorte jabolk in hrušk zorijo, obiramo te sorte.

Kakor pustimo v septembru sadno drevje na miru, imamo pa več dela pri grmičastem sadju, to je pri kosmulji in pri rdečem grozdiju, ribezlju ali ribizu. Zlasti ribiz pri nas še mnogo premalo poznajo in premalo cenijo; iz ribizovega grozdija je mogoče pripraviti izredno dobro pijačo in zelo okusen kompot.

Na vrtu

V tople grede sejemo zgodnje sorte zelja in salate, da prezimijo in imamo zelo zgodnje sadike.

Ta mesec sejemo špinačo, črni koren, motovilec in zgodnje korenje.

Endivijo povežemo.

Sadimo tudi čebulo in zimsko salato.

V kolikor paradižniki še niso dozoreli, paradižnikove rastline obrežemo, da plodi preje dozori.

V hlevu

Živina gre na strniščno pašo. Imejmo pripravljene vse priprave, ako bi začelo živino napenjati.

Noči so že hladne, živina naj bo preko noči v hlevu.

Začnemo z jesenskim krmljenjem zelene koruze in mešanice grašice.

Že deloma začnemo koncem meseca s pitanjem svinj.

Kokoši se skubijo ali misijo; v tem času so bolj občutljive proti prehlajenju in moramo zato bolj paziti nanje.

V čebelnjaku

Vse pripravimo za vzimljenje čebel.

Krmimo z raztopino sladkorja, da matica bolj zalaga in da je število čebel preko zime tako čim večje.

Okrog doma

Razkužimo seme za jesenske setve.

Pripravljamo sadni mošt ali sadno vino.

Sušimo sadje.

Skrbimo z dokupom krmil, v kolikor jih je danes mogoče dobiti, da pozimi ne zmanjka potrebne krme.

Koncem julija letošnjega leta so stopila v veljavo določila zakona o varstvu rastlin z dne 2. junija t. l. Vendar pa so stopila v veljavo le ona določila zakona, ki govorijo o trgovanju s sredstvi za varstvo rastlin in pa ona določila zakona, ki urejajo promet z inozemstvom za povečanje varstva rastlin proti raznim boleznim in škodljivim učinkom.

Po določilih zakona izdaja le ministrstvo za kmetijstvo dovoljenje za proizvodnjo in za prodajo kakršnihkoli sredstev za varstvo rastlin. Sem spadajo tudi sredstva za zatiranje plevela, sredstva za oskrbovanje in nego drevja in razna sredstva za varstvo zalag pridelkov pred raznimi škodljivimi vplivi.

Tudi za trgovanje s sredstvi za varstvo rastlin, ki so že v prometu, izdaja naknadno dovoljenje za trgovanje ministrstvo za kmetijstvo.

Namen zakona je pravilno urediti proizvodnjo in promet s sredstvi za varstvo rastlin, ker so danes večkrat v prodaji razna neučinkovita in malovredna sredstva. Vsak posamezni kmet pa nima možnosti, da bi preizkušal zanesljivost in učinkovitost sredstev, ki jih dobiva v raznih trgovinah.

Zato je do sedaj vedno obstajala nevarnost, da spravijo brezvestni trgovci v promet razna nezanesljiva, nič ali le malo vredna sredstva.

V bodoče morajo podjetja, ki proizvajajo taka sredstva, poslati zavodu za varstvo rastlin vzorec tega sredstva. Vzorcem mora biti priloženo natančni opis sredstva, njegova kemična sestava in navodilo za njegovo uporabo.

Zavod za varstvo rastlin preizkusi nato

vsako sredstvo in izda nato spričevalo oziroma priporočilo ali pa sredstvo odkloni. Na podlagi tega izvida izda nato ministrstvo za kmetijstvo dovoljenje za izdelavo tega sredstva.

Posebna določila tega zakona predvidevajo tudi, da more pristojno ministrstvo prepovedati, omejiti ali pa dopustiti le pod gotovimi pogoji uvoz ali prevoz rastlin in predmetov, ki bi mogli povzročiti oziroma zanesiti v državo kakšne rastlinske bolezni in rastlinske škodljivce.

Glavni del zakona predpisuje določila o varstvu vseh kulturnih rastlin pred rastlinskimi boleznimi in pred vsemi škodljivci rastlinskega in živalskega izvora.

Posebno poglavje odreja zatiranje rastlinskih bolezni po uradnem nalogu in na stroške lastnika obolelih rastlin. To poglavje zakona tudi določa, da morajo deželne vlade izdati v šestih mesecih izvršne odredbe. Te morajo vsebovati določila o obvezni prijavi gotovih rastlinskih bolezni in gotovih rastlinskih škodljivcev. Nadalje mora biti urejeno nadzorstvo obratov, ki proizvajajo razna semena. Določeno mora tudi biti, kdaj more oblast odrediti skupno obvezno zatiranje rastlinskih škodljivcev. Za izvajanje določil tega zakona bodo ustanovile dežele poseben urad oziroma bodo pooblastile s tem že obstoječe kmetijske urade pri deželnih vladah.

Vsa ta določila drugega dela stopijo v veljavo, ko izdajo posamezne deželne vlade izvršne odredbe k zakonu.

Ker je ta zakon izrednega pomena za izboljšanje naše rastlinske proizvodnje, opozarjamo kmetovalce na določila tega zakona.

Sejmo krmo za vigred

Lahko je krmiti jeseni, ko so skednji še polni krme; nimamo tudi ne posebne skrbi, kako bo s krmo, tja do svečnice. Ko pa dobiva sonce svojo moč, postaja v shrambah za krmo, po skednjih, vislih in parmah vse bolj svetlo. Takrat začne živinorejca navdajati skrb, kako bo prekrmil živino do paše, ali pa do košnje zelene krme.

Najhujši za krmljenje je mesec pred pašo oziroma pred košnjo zelene krme.

Zato moramo že jeseni skrbeti, kako bomo najboljše mogli prekrmiti živino v rani vigredi, ko nam začne suhe krme že zelo primanjkovati.

Da bomo imeli zadosti krme, je potrebno:

1. skrbeti za travnike in deteljšča,
2. prilagoditi število živine površini travnikov in deteljšč ter pridelkom sena s teh površin,
3. sejati jeseni krmo za rano vigred.

Jesenska setev krme je pri nas še vse premalo znana in premalo cenjena, četudi je izredno velikega pomena.

Jesenska setev krme nam daje zanesljive pridelke, ker je za njeno uspevanje v jeseni tudi v rahli in lahki zemlji dosti vlage. Jesenska setev krme izkoristi dobro nekatere hranilne snovi, kot sta dušik in kalij, ki bi jih drugače zaradi lahke topljivosti jesensko deževje izpralo v globino, kjer jih korenine rastlin ne bi mogle več doseči.

Korenine, ki ostanejo po košnji krme v vigredi v zemlji, dajejo zemlji novih hranilnih snovi in zemljo rahlajo.

Krmo, ki jo sejemo jeseni, kosimo že od srede aprila pa do srede maja in moremo tako začeti 2 do 3 tedne prej z zelenim krmljenjem, ko še ni paše in moramo že skrbno paziti na zalogo sena. Tudi nismo prisiljeni gnati živino predčasno na pašo, ko je trava še majhna in za pašo premalo razvita.

Zgodnja zelena krma v vigredi tudi prepreči oziroma pomaga, da živali in to zlasti molzna živina v vigredi ne izgubi na teži in mleku in nam tako zelena krma v vigredi zvišuje dohodke iz živinoreje.

Kaj sejem o?

Zaradi zelo hitre rasti v vigredi dajeta zelo zgodnjo zeleno krmo oljnata repica in odršica (naps). To krmo kosimo že od sredi aprila do začetka maja. Obe ti dve rastlini zahtevata predvsem zelo izdatno gnojenje z dušikom. Zato gnojimo na enem hektarju njivske površine s 150 do 200 centi hlevskega gnoja in pa 250 kg Tomasove moke. Tudi male količine kalijevih umetnih gnojil zelo ugodno učinkujejo.

Proti koncu zime gnojimo še s 100 kg apnenega amonijevega solitra, ki vpliva na hitro rast.

To krmo sejemo koncem avgusta do prve polovice septembra.

Na en hektar rabimo 12 do 15 kg semena, ako sejemo s strojem, in v vrstah, ki so 20 do 25 cm oddaljene ena od druge.

Računamo okrog 200 centov pridelka zelene krme na en hektar.

Druga zelo priporočljiva vigredna zelena krma je mešanica grašice in rži. Tudi to mešanico sejemo do srede septembra in sicer na en hektar 100 kg ozime grašice in 80 kg rži, vrste pa naj bodo pri setvi s strojem 10—15 cm ena od druge. Ako je mogoče, je priporočljivo sejati posebej grašico in posebej rž. Pred setvijo gnojimo z 250 kg fosfornih gnojil in s 150 do 200 kg kalijevih umetnih gnojil. V vigredi pa zgođaj potrosimo še 100 kg apnenega amonijevega solitra.

To mešanico moramo kositi predno rž klasi. Računamo 250 centov pridelka na en hektar.

Nadaljnja mešanica za vigredno zeleno krmo je mešanica ozime grašice, inkarnatne detelje in italijanske ljuljke. Ta krma je zelo izdatna, ker vsebuje mnogo beljakovin, moremo jo pa kositi pozneje kot pa oljnato repico ali pa mešanico ozime grašice in rži.

Pred setvijo te mešanice moramo gnojiti z 250—300 kg Thomasove moke in z 200 kg kalijeve soli. Sejemo zgodaj septembra in sicer na en hektar 35 kg ozime grašice, 20 kg inkarnatne detelje in 15 kg italijanske ljuljke.

Ako nimamo semena ozime grašice, vzamemo več semena inkarnatne detelje. Koncem zime trosimo še 100 kg apnenega amonijevega solitra. Računamo do 300 centov pridelka na en hektar.

Da bomo imeli torej zgodaj v vigredi dosti in izdatno zeleno krmo, da bomo mogli shajati tudi pri dobrem krmljenju s senom in da bomo čim boljše izkoristili vse njivske površine, sejmo še letos eno od spredaj opisanih krmnih mešanic za vigredno zeleno krmo.

Letošnja oddaja pridelkov

Ko sliši kmet o oddaji pridelkov, navadno ni dobre volje. Pod oddajo pridelkov razumeva namreč kmet neko prisilno dejanje, nek prisilni ukrep, ki posega z železno roko v njegovo gospodarstvo in mu navadno predpisuje oddajo pridelkov po ceni, ki je večkrat bila in je še pod proizvodnimi stroški za te pridelke.

Kljub vsem tem neprijetnostim, ki so v zvezi s prisilno oddajo pridelkov, pa se morajo kmetovalci zavedati, da so vsi ti ukrepi o oddaji pridelkov izdani zaradi splošnosti, zaradi skupnosti, katere en del je tudi on. Moramo pa pri tem poudariti, da bi bili v resnici nekateri teh prisilnih ukrepov lahko boljši in bi spremenjeni bolj služili koristim skupnosti.

Da se izogne raznim neprijetnostim, je važno, da kmetovalec pozna vsaj glavna določila o oddaji pridelkov v letu 1948. Ta določila je izdalo ministrstvo za kmetijstvo v sporazumu z ministrstvom za prehrano. Pri tem so najvažnejša določila o oddaji pridelkov žita.

Po teh določilih mora oddati kmet ves pridelan žito. Od oddaje je izvzeta najprej ona količina žita, ki jo potrebuje kmet za preskrbo družine v svojem obratu. Natančno je pri tem določeno, koliko se računa na vsakega člana družine.

Od oddaje je nadalje izvzeta ona količina žita, ki jo potrebuje kmet za rejo živine. Tudi tu je spet natančno določeno, koliko se računa za vsako žival.

Posebej je določeno seveda, da je od oddaje izvzeta tudi ona količina žita, ki jo potrebuje kmetovalec za seme.

Končno so izvzete od oddaje tudi one količine žita, ki jih mora oddati kmet na podlagi raznih veljavnih pogodb (deputati, razna volila, oporoče, predajne pogodbe itd.)

Vse pridelke žita, ki jih mora kmet oddati, sme kupiti le pooblaščen nakupovalec in to brez ozira na to, ali je oddaja v okvirju predpisa kontingenta ali pa izven kontingenta.

Kmetovalci, ki so oddali pravočasno predpisano količino ovsa in koruze, smejo z ostankom teh vrst žita svobodno razpolagati.

Vsem onim, katerim je po kakih posebnih, n. pr. predajnih pogodbah kmet dolžan dati žito, sme dati le toliko žita, kolikor je nujno potrebno za prehrano in za seme. To velja toliko časa, dokler kmet ne odda pridelka žita, kolikor je dobil predpisano.

Ako je v kakih delavskih najemnih ali kolektivnih pogodbah določeno, da kmetovalec da delavcem več žita kot pa bi ga smel dati po veljavnih določilih, mora prevešek izplačati v denarju po srednji ceni, kakor bi jo on dobil za žito pri oddaji; žita sme oddati po teh pogodbah kmet le

toliko, kolikor je v določilih o oddaji pridelkov dovoljeno.

Za krmo sme porabiti kmet krušno žito, torej pšenico in rž ali pa mešanico pšenice in rži le takrat, ako to žito za ljudsko prehrano ni več primerno. Za to pa je potrebno posebno dovoljenje, ki ga izdaja do količine 1000 kg okrajno glavarstvo, preko količine 1000 kg pa zveza za promet z žitom.

Ako hoče kdo krmiti zdrobljen ječmen, oves ali koruzo, dobi za to dovoljenje od okrajnega glavarstva in sicer do 50 kg za vsako veliko žival, ako je dokazano, da je kmet oddal že 50%, to je polovico, od predpisane oddaje žita.

Dovoljenje za krmljenje zdrobljenega ovsa, ječmena in koruze preko 50 kg za vsako veliko žival dobi kmet šele takrat, ko more dokazati, da je oddal že vso predpisano količino ječmena in ovsa.

Oni kmetovalci, ki dokažejo, da so oddali pravočasno vse predpisane količine rži in pšenice, morejo dobiti — ako zato zaprosijo — od okrajnega glavarstva še naknadne mlevske izkaznice.

Ker dobijo kmetovalci za prvo polovico predpisane oddaje rži in pšenice le staro nizko ceno, šele za drugo polovico pa zvišano novo ceno, je razumljivo, da moremo priporočati, naj vsi čimprej zadostijo svoji obveznosti. To je v njihovo lastno korist.

Za enkrat je določeno, da morajo biti vse predpisane količine žita oddane do 31. decembra t. l. Kdor do tega termina ne bo žita oddal v celoti, kakor je predpisano, bo kaznovan z denarno kaznijo, ki znatno presega ceno pšenice in rži.

Le iz posebno utemeljenih razlogov bo mogoče gornji datum podaljšati.

Preobrat v poljedelstvu

Morske rastline nov vir prehrane

Odkritja o skrivnostnem življenju rastlin bodo omogočila novo vrsto takozvanega »morskega poljedelstva«. Znanstveniki v kemičnih laboratorijih kalifornijske univerze so mnenja, da »morski« poljedelec ne bo namakal zemljo s potom svojega obraza kot dosejani poljedelci, ampak bo lahko po izkušnjah kemije gojil številne vrste morskih rastlin, ki mu bodo dajale ogromne količine hrane prav poceni. Na podlagi novih odkritij o fotosintezi se je človek sedaj znašel pred eno izmed največjih pridobitev v zgodovini: pridobivanje hrane v takih količinah, da bodo zadostovale za primerno prehrano vsega človeštva.

Znanstveniki kalifornijske univerze so s pomočjo atomske sile prodrli v skrivnosti rastlinskega življenja in odkrili eno za dru-

go vse tajne, ki so v zvezi z osnovnimi procesi pri nastajanju hranilnih snovi. Prišli so tako daleč, da lahko goje algo, ki vspeva v sladki in slani vodi, na tak način, da ta proizvaja velike količine hranilnih snovi.

Znanstveniki so tudi ugotovili, da je količina morskih rastlin na našem planetu po zaslugi fotosinteze desetkrat večja od množine onih rastlin, ki restejo na suhi zemlji. Žal so skoraj vse morske rastline neužitne. Z novimi odkritji o uspevanju rastlin, menijo znanstveniki, bo mogoče doseči, da bodo tako morske kot zemeljske rastline, ki so še neužitne, proizvajale hranilne snovi, maščobe, škrob in sladkor, vitamine in kislino, in to vse v zadostnih količinah za prehrano vsega človeštva.

Ljudje v večnem ledu in snegu:

Eskimi

Težko si moremo predstavljati, kako bi bilo mogoče živeti v večnem snegu in ledu, saj se že vsake nekoliko daljše in hujše zime bojimo. Večni sneg, večni mraz, to je za naše pojme nekaj težko umljivega. Vendar so ljudje, ki živijo še danes v večnem snegu in ledu, kot so pred tisočletji — v ledeni dobi — živeli tudi naši predniki. Vremenske razmere in zemljepisne okoliščine Eskimov so danes take, v kakršnih so bili naši predniki pred deset ali petnajst tisoč leti.

Oglejmo si nekoliko njihovo življenje, da dobimo vsaj medlo sliko o teh ljudeh. — Eskimi nimajo za gradnjo svojih bivališč na razpolago ne lesa ne kamenja. Edini material, ki je vedno pri rokah, je sneg in led. Zato gradijo svoja stanovanja iz snega. Pri gradbi so zelo spretni in urni. Priden domačin zgradi sneženo »hišo« v kratkem času po končanem dnevnem potovanju. Večerja jo že v njej. Na zunaj je hiša podobna polkrogli — kupoli. Grki so zelo visoko razvili svojo stavbarsko umetnost, ostanke in razvaline njihovih templjev občudujemo še danes, a kupole vkljub vsem svojim zmožnostim niso zgradili. Šele Rimljani so to stavbno obliko znali sezidati. Eskimi pa v svoji primitivnosti zgradijo nešteto kupol. Gradijo jih zelo preprosto: velike, debele kvadre snega položijo približno pol metra visoko v krogu na tla. Nato prično s teh blokov sneg rezati poševno od enega konca proti drugemu, tako da se vrh vedno bolj niža in pride na eni strani čisto na tla. Tako nastane nekeakšna spirala, ki visi navznoter. Na ta temelj polagajo nove bloke, ki se v višjih plasteh čedalje bolj zblizujejo in zadnji blok na vrhu kupolo popolnoma zapre. Vrata in okna izsekajo v že dograjeno kupolo. Neverjetno je slišati, da je taka snežena hiša razmeroma precej topla, posebno še če v njej kurijo. Eskimo odloži kožuh in je v sami srajci, kadar je doma. Morda se bo komu čudno zdelo, kako je mogoče, da se sneg ne topi, ko postane v bivališču toplo. Eskimi si znajo pomagati. Pod snežno streho razpnejo kože in debela plast zraka med ledeno streho in toplimi kožami deluje kot izolacija, enako kot zrak med dvojnimi okni v modernih hišah. Namesto stekla v oknih imajo ledene plošče, ki so prosojne.

Za prevoz po suhem, to je po snegu, uporabljajo Eskimo sani. Če ni mogoče dobiti potrebne lesa, jih napravi iz kosti. Če pa tudi pripravnihi kosti nima, si zna pomagati z lososovimi in mroževimi kožami. Kože zveže in zavije v primerno obliko ter jih pusti, da zmrznejo. Take kožnate sani polije z vodo, da se spodaj napravi ravna, gladka, ledena ploskev, ki rada drsi in ob enem varuje usnje, da se ne obrabi. Sani vlečejo udomačeni volkovi. Na ta način more potovati Eskimo hitreje kot pri nas voznik s konjem na slabi cesti.

Za prevažanje po vodi uporabljajo Eskimi čolne, ki so tudi iz kož napravljeni. Na zunaj so še lepši kot čolni iz brezove skorje. So razmeroma dolgi in lahki; na vrhu so popolnoma pokriti z nepremočljivo kožo, ki ima samo tolikšno odprtino, da lahko Eskimo v čolnu sedi. Preko odprtine ima okrog sebe pripet nekakšen površnik, ki neprodušno zapira vso luknjo. Če val ali mraz čolne prevrne, Eskimo ne pade iz čolna in ga celo zlahka spet zravna, ne da bi vodo zajel.

Oba načina potovanja pripomoreta Eskimu, da more prepotovati velike razdalje. Dober kos poti mora namreč napraviti, da dobi potrebno hrano. Všeč pa so mu tudi obiski, čeprav zahtevajo dolga potovanja.

Kot si znajo Eskimi v sneženi hiši pomagati z izolirno plastjo, tako si pomagajo tudi v čevljih. Le da tu namesto zraka napravi izolacijsko plast iz mahu. Vedo namreč, da se koža, ki je zmrznjena, ne sme tiščati noge, ker bi ozeblji; zato je notranja stran čevlja obložena z mahom. Če mah postane moker, ga premenjajo, da ne zmrzne.

Posebno iznajdljiv je Eskimo pri lovu na volkove. Ti so namreč največji njegovi sovražniki. Kos ribje kosti, ki je na obeh koncih oster, obložijo z mastjo ali lojem in ga nastavijo volku. Mast zmrzne in kosti sploh ni videti. Volk pogoltne vse skupaj; v želodcu se maščoba raztopi, kost pa se vanj zapiči in mu ga prebode, zato mora volk poginiti. Druga past, na katero lovi Eskimo volkove, je taka: na konico ostre nože nastavi sveže krvi, ki privabi volka k pasti. Volk prične kri lizati, pri tem pa se ureže v jezik in si ga rani, da mu prične teči kri. Svežo, toplo kri liže še z večjim pohlepom in čedalje bolj krvavi. Nazadnje mu odteče toliko krvi, da zaradi oslabljenja pade in obleži ter končno pogine.

Nekaj posebnega je pripravka, ki je privezana na harpuno, t. j. veliko zobato puščico,

co, s katero lovi Eskimo mrože. Harpuna se zapiči živali globoko v telo; na njo je privezanih več napihnjenih mehurjev, ki plavajo po vodi in služijo Eskimu kot znamenje, kje se ranjena žival nahaja. Kožnatemu bobnu podobna naprava, ki je privezana na harpuno in mehurji, zaustavlja gibanje po vodi kot padalo padajočemu predmetu v zraku. Ranjena žival postaja zaradi upora, ki ga mora premagovati, čedalje bolj utrujena, dokler nazadnje ne obnemore.

Čeprav živijo Eskimi v zelo neugodnih vremenskih razmerah, kažejo veliko umskih zmožnosti pri preskrbi stvari, ki jih potrebujejo, da se ohranijo pri življenju. Umno znajo uporabiti vse male možnosti, ki so jim na razpolago. Vendar če bi izginili in bi čez deset ali dvajset tisoč let kak raziskovalec — antropolog — odkril ostanke, ki bi jih zapustili, bi si težko predstavljali iz ostankov nekeje kosti in kamenja, kako pametni iznajditelji, graditelji, potniki in lovci so ti ljudje bili.

Eskimi imajo tudi svojo religijo (vero). Glavno božanstvo Eskimov je boginja, imenovana »Sedna«, ki živi na dnu morja s svojim očetom. Sedna nadzoruje morske sesalce, kite, mrože, tjulne, ki so največnejši za preskrbo s hrano. V oblasti ima tudi vreme in kadar je jezna iz tega ali onega vzroka, pokaže svojo jezo s tem, da pošilja viharje in si zaradi njih ne morejo preskrbiti Eskimi živeža.

Verski voditelji ali duhovniki so znani pri njih pod imenom »angakut«. So zelo močni, ker skupno s Sedno odločajo o tako važnih stvareh, kot je vreme in preskrba s hrano. Od nadnaravnih bitij, imenovanih »inuua«, so prejeli angakuti še druge izredne moči. Angakut more delati čudeže, ozdraviti bolne in ponesrečene, ali odvrniti lakoto. Zaradi svojega velikega vpliva jim Eskimi-lovci izkazujejo veliko spoštovanje. Za bogoslužne namene imajo posebne stavbe. Velike snežene hiše so posvečene nadnaravnim bitjem, za katere mislijo, da prav posebno pomagajo ljudem. V teh hišah pojejo in plešejo: petje in ples

sta namreč glavni obliki češčenja teh božanskih bitij. Ples v dolgi, zimski noči se vrši po obredu, ki se stopnjuje do plesne blaznosti.

Imajo tudi različna verska določila. Za tjulne mislijo, da izhajajo iz prstov Sedne, zato mora biti za vsako ubito žival opravljena sprava. Vse delo mora počivati medtem, ko tjulna devajo narazen, in po vsakem ubitem mrožu traja počitek tri dni. Skozi gotove dobe imajo ženske posebna določila. Jesti ne smejo surovega mesa, kuhati morajo v posebnih loncih in se ne smejo udeleževati slavnosti. Če kdo verska pravila prekrši, mislijo, da se sam od sebe pojavi na krivcu črn znak, ki ga živali, katere lovi, vidijo in zato bežijo od njega; tak človek nima uspeha pri lovu. Preskrba z živžem in hrano je zato v nevarnosti. Da se odvrne lakota, je potrebna javna izpoved, po kateri je krivda odpuščena.

Med Eskimi vladajo naravna pravila, ki pa so včasih popolnoma različna od naših. Njihova gostoljubnost nudi samotnemu potniku vedno hrano in prenočišče. — Mož je glava v hiši in sploh v vsem družinskem življenju. — Starejši Eskimo, ki je nesposoben za lov ali za drugo delo, gre v stran od ostalih, da na samem umre ali proustvoljno prosí, da ga pustijo zadaj, ko se družina pomakne naprej; posebno če je prehranjevanje ene osebe v škodo in nevarnost skupini. Če pa sam nima dovolj poguma za ta korak, odloči cela skupina o tem in pusti starca zedaj, da osamljen in zapuščen umre.

Bojujejo se Eskimi redkokdaj, so zelo miroljubni. Krvno sovraštvo med družinami in krajevnimi skupinami pa najdemo tudi pri njih. Če je bila komu storjena krivica, mora oškodovančeva družina krivcu povrniti milo za drago. Toda pri njih ne poznajo krvavega maščevanja, temveč le »besedni boj«. Oba nasprotnika se v prisotnosti sosedov pričneta prepirati ter zasmehovati drug drugega in sicer počó. Besedilo in melodijo sestavljata spriti. Kdor je bolj šaljiv in zna bolje govoriti oziroma peti,

Žvočna čuda prirode

POJOČE SKALE — PLAKAJOČE MORJE — ZVENEČ PESEK — BUČEČA OGNJE-NIŠKA JEZERA

V šumenju slapov se vedno natančno sliši trizvok v c-duru (c, e, g) in razen tega v basu f. Pri velikih, močno grmečih vodopadih ta f prevladuje ostale zvoke; pri manjših šumnih vodopadih se včasih c, včasih g sliši krepkeje. Te štiri zvoke moremo po nekoliko vaji razločevati v vseh šumečih vodah, v mogočnih vodopadih celo v različnih oktavah. Pri majhnih slapih zvone zvočni eno ali pa dve oktavi više. Najbolj se zvoki uveljavljajo tedaj, kadar prost vodni curek pada v veliko kotanjo. Iz tega se more upravičeno sklepati, da je vrsta hrbine (kamna), na katero kaplje padajo, za zvoke brezpomembna. Povzroča jih ne toliko udarjanje padajočih vodnih množin kakor razpokavanje z zrakom napolnjenih vodnih mehurčkov. To nalikuje brezkotni množini majhnih razletov, ki se v brzi vrstitvi deloma vežejo v glasbene zvoke.

Taki zvoki se morejo v ugodnih razmerah proizvajati že samo z enostavnim brizganjem ali mrmranjem valov. Visokogorska jezera pošumevajo, kadar se bližajo nevihte. Kadar se med skandinavskimi otočji iz dna vode slišijo hreščeči glasovi, pravijo ljudje, da morje »melje«, ker to hreščenje primerjajo hreščenju mlinskih kamnov. V Fingalovi jami na otoku Staffi proizvajajo rahlo vanjo se prelivajoči valovi, ki v ozadju udarjajo na bazaltne stene, prav zelo ubrane glasove, od katerih je jama dobila keltsko ime An-na-vine, t. j. jama soglasja. Stene so iz kresnih bazaltnih stebrov, 17 metrov visokih, vsak ima po tri, štiri, pet, šest ali osem prizem. Te prizme, pravijo, ob močnem vetru vse zvene kakor kovinasti jeziki ogromne harmonike. Na arabskem obrežju Rdečega morja se včasih v šumenju udarjajočega morja razločno čuje neko petje, ki mu tamkajšnji prebivalci pravijo »plakanje morja«.

Zvenече skale niso redke. Ob zgornjem Orinoku in v Corichini Vleja se nahajajo granitne skale, ki od časa do časa ob sončnem vzhodu proizvajajo podzemeljske glasove, podobne orgelskim; zato so jim Španci rekli »Jujas de musica« (glasbene skale). Vendar kamenje ne zazveni samo od sebe, ampak le tedaj, kadar kdo nanje tolče na določenih krajih s kladivom ali s kakim drugim kamnom. Tedaj dajejo zelo visoke glasove, in če kdo tolče na več kamnov, ki leže drug poleg drugega kakor klavirske tipke, se čuje večkrat čisto jasen sozvoč duru. Predvsem je svetovnoznan eden iz

med dveh Memnonovih stebrov v Tebah (Zgornji Egipt), ki so ga zaradi njegovega »petja« dolgo časa smatrali in občudovali kot svetovni čudež. Tisoči in tisoči: cesarji in kralji, vojskovodje, znanstveniki in pisatelji, vsi so prihajali, da bi poslušali »zvenečega Memnona«. Eden (severni) izmed obeh orjaških kipov Amenofisa III. je imel čudno svojstvo, da je zvenel vedno ob sončnem vzhodu, in sicer zato, ker je ob potresu leta 27. pr. Kr. dobil razpoko. Pravijo, da Memnon tožeče pozdravlja svojo mater Eos, jutranjo zarjo. Mnogobrojni podpisi slavnih mož starega veka, ki so na podstavku in na nogah kipe, pričajo, da so podpisani čuli »božji glas«.

Ko so špranjo zazidali (na povelje cesarja Septima Severa), je glasno zvenenje do neke mere prenehalo, toda tiho zvenenje se vendarle sliši kakor prej. Razlaga se s hitrim in močnim segrevanjem kipa, ki se je ponoči shladil; s tem segretjem se izpreminjajo sestava in razice, kar povzroča zvenenje.

Najbolj čudnim prirodnim pojavom pa nedvomno pripadajo »pojoče doline«. V taki dolini se od časa do časa v gozdni samotni čujejo glasovi zvonov, čeprav niti v bližini niti v daljavi ni človeških bivališč. Glasovi nastanejo kakor vetrič, se polagoma ozačujejo, dokler ne dosežejo nepopisne lepote in polnoglasnosti; potem polagoma utihnejo. Zvok je čisti mali c. Zgornja oktava sozveni, kvinta pa molči.

Tudi pesek zveni. Na Kanai, enem izmed največjih Sedviških otokov, blizu Opalu, se nahaja sipina iz koral in apnenčevih tvarin. To je »lajajoči pesek«. Kadar se sipina iz kakega vzroka giblje, nastane hrušč, ki ga otočani primerjajo pasjemu laježu. Znanih je več podobnih pojavov. Čudne reči poročajo o gori poleg pristanišča Tor na Sinajskem polotoku. Gora je 122 metrov visoka in je iz belega peščenca, ob katerem na nekaterih mestih leže velikanske množine rumene sipe. Kadar je gora »blagoglasna«, mislijo, da čujejo basovski orgelski glas. Po že davno izvršenem raziskovanju nastane bučanje na ta način, da močno segreti pesek drsi po pobočju.

V Eifelski gorovju (Nemško Porenje) se nahajajo črna jezera, ki jim pravijo »Maare«. Pozimi, ko jim površina zledení, se pod ledom čujejo čudni, zelo glasni zvoki. Tedaj pravijo tamkajšnji prebivalci, da jezera »buče«.

ta zmaga. Poslušalci »dvoboja« ga okličejo kot zmagovalca in nasprotnika kot premaganca.

Eskimsko ljudstvo je na splošno zelo zdravo. Bolezni so bile pred prihodom belcev redke, če ne skoraj nepoznane, čeprav Eskimi niso posebno čisti in snažni v svojih oblekah iz kož. Po naravi so veseli in kljub težkim življenjskim razmeram, v katerih morajo živeti, pravijo o njih vsi opazovalci, da so zelo srečno ljudstvo; tudi živce imajo trdne in jih ne razdraži in ne spravi iz tira vsaka malenkost. (Kako drugače je pri nas!)

Socialna organizacija Eskimov temelji na družinski in vaški skupnosti. Moški v družini skrbijo za živež in gradijo hiše, žene pa pripravljajo hrano in delajo obleke. Živež si družine v »vasi« običajno razdelijo. Vaška skupnost je zelo trdno povezana med seboj. Lovske skupine sestavljajo moški iz različnih družin. Poznaajo celo nekakšno »vlado«. Običajno predstavlja lahko duhovnik — angakut — ali pa najboljši lovec. Vodstvo se ne podeduje, ampak ga navadno prevzame najzmožnejši.

Umetnost Eskimov ni posebno znana, čeprav je razmeroma na visoki stopnji, kar se zlasti vidi na njihovih oblekah in izrezljanih kosteh. Vzorci in kroji moških oblik so v splošnem zelo umetniško izdelani. Tudi krzna, ki jih nosijo Eskimo-žene, so zelo lepa. Žene so posebno spretné v rezljanju figur in mičnih ovratnic iz enega samega kosa kosti.

Ta kratek in nepopoln oris življenja Eskimov naj pokaže, kako so živeli ljudje v najbolj neugodnih življenjskih razmerah deset in deset tisoč let pred nami, ko je bila skoraj vsa Evropa pokrita z ledom in snegom in kako živijo nekateri še danes. Trda borba za obstanek jih ni uničila, čeprav se morajo vsak dan znova boriti za življenje.

V. F.

Osebnost Myrona Taylorja

Trumanovega osebnega zastopnika pri Valikanu

Myron Taylor, odlični državnik in industrijski strokovnjak, se je umaknil že dvakrat iz javnega življenja, prvičkrat s 50 leti, da bi se lahko posvetil svojim priljubljenim delavnostim, kakor je to takrat izjavil; drugič pa 10 let kasneje po dobi, v kateri je obnovil svojo sijajno pravno, diplomatsko in finančno kariero.

Toda njegov organizatorični genij, njegove osebne sposobnosti, njegov človečanski duh mu niso dovolili, da bi ostal predolgo ob strani. S starostjo 64 let se vrača ponovno na mednarodno prizorišče, da bi na osebno zahtevo predsednika Roosevelta izpolnil dve pomembni in težki diplomatski nalogi. Bili smo leta 1938 in Taylor je šel kot načelnik delegacije v Evian v Francijo, kjer je bil prvi sestanek mednarodnega odbora za politične begunce.

Druga naloga, ki mu jo je zaupal pokojni predsednik Roosevelt, je bila naloga njegovega osebnega zastopnika v svojstvu veleposlanika pri Njegovi Svetosti Pii XII. Taylor je došel v Rim pričetkom leta 1940 in je bil prvi odposlanec Združenih držav po letu 1868, ki se je podal na uradni obisk v Vatikan. Od leta 1940 vrši Taylor funkcije osebnega zastopnika tako predsednika Roosevelta kakor Trumana pri Vatikanu. Njegova sedanja naloga je razpravljanje s papežem o mačinah, ki bodo lahko »vzpоставili mir v svetovnem moralnem redu in ki bodo lahko olajšali človeška trpljenja.« Taylor prebije večino svojega časa v Rimu ter se od časa do časa poda v Združene države na poročanje predsedniku Trumanu o poteku svoje misije. Njegov zadnji obisk v Washington sega v letošnji marec. Od konca vojne je Taylor tudi obiskal mnoge evropske države.

Čeprav so Taylorja mnogokrat označevali za »titana finance«, »čarovnika jekla«, »giganta industrije« in nazadnje za »velikoslaničniku miru«, ni njegova kariera z različko od karier drugih znanih osebnosti zelo poznana in to v glavnem, ker je on izvrševal svoje naloge vedno z izredno častitljivo skromnostjo.

Njegovo imenovanje za zastopnika pri Vatikanu je nalezelo na naklonjenost večine tiska in odličnih osebnosti verskega sveta, dočim so mu nasprotovale le nekatere omejene protestantske skupine. Znani list »New York Herald Tribune« je napisal ob tisti priliki: »Mir in dobra volja se morata urediti praktično ter zaslužita usluge odposlanca, kakor se to dogaja za druga načela, ki urejajo človeške zadeve.«

Taylor sam pa je pred svojim odhodom leta 1940 v Rim izjavil: »Izgled za razpravljanje s Sv. očetom glede pospeševanja miru in dobre volje med ljudmi je velik motiv za vzpodbudo in upanje. Zelo sem vesel, da bo do te prilike prišlo potom vere, tega velikega temeljnega kamna, na katerem slone najbolj goreča upanja ljudi in na katerem bodo morala ta upanja sloneti tudi v bodočnosti, da bi sile dobrega lahko triumfirale nad silami zla.«



Izpod domače lipe

PLIBERK

Z Jernejevo nedeljo smo končali žegnana in pranganja v naši fari. Cele tri mesece smo rabili, da so se razvrstile vse družnice. Čeprav je bilo celo leto bolj deževno, se je vendar moglo vršiti pranganje povsod razen v Dobu na Šentjakobovo nedeljo. Tam je moralo biti v cerkvi, ker je tedaj vse dopoldne padal dež kot bi lilo iz škafe. Krivi so najbrž tega naliva dobški fantje, ker so premočno streljali in se je utrgal oblak.

Prav lepa so ta naša pranganja, zares ljudska, saj se jih udeleži vse, kar le more. Posebno je bilo letos razveseljivo, da je bilo po navadi v procesiji več moških kot žensk. Te so morale k jutranji maši, da so mogle potem pripravljati kosilo. Tako se može in fantje spet lepo življajo v cerkveno farno življenje, ki so ga med vojsko zelo pogrešali. Fantje so spet poiskali stare možnarje, ki so že precej zarjaveli, ker jih več let niso mogli rabiti. Letos pa je ob vsakem žegnanju grmel od 4 zjutraj pa do poldne. Cerkev in bolj boječe ženske so se tresle, majhni otroci so jokali.

Na praznik Marijinega Vnebovzetja je bilo žegnanje v Nonči vasi. Moralo bi biti možko romanje iz cele dekanije. To je sicer iz tehničnih razlogov izpadlo, a je bilo vseeno dosti romarjev od drugod. Možje in fantje iz domače fare so prišli polnoštevno. Da ženskega sveta ni manjkalo, o tem ni treba posebej poročati, saj so v »Nedelji« brale, da bo 15. VIII. romanje mož in fantov iz cele dekanije v Nončovas. Gospod so s priiznice prosili, naj se ženske pomaknejo v cerkvi naprej, da bodo mogli tudi može in fantje v cerkev. Ubogale se veda niso, ker niso navajene ubogati. Še potem, ko so gospod obljubili, da bodo plačali za žganje, če bo kateri slabo prišlo, so trmasto vztrajale na svojih mestih. Nastal bi lahko prepir, če bi gospod ne odnehali. Spomnili so se pregovora da »pametni odneha« in jih pustili pri miru.

V nedeljo (22. VIII.), na praznik Marijinega brezmadežnega Srca je bilo v Nonči vasi znova pranganje in služba božja. Po sv. maši pa je bila posebna slovesnost: zlata poroka Blekovih staršev iz Vidre vasi. 8. avgusta je preteklo 50 let od poroke. Pred vstopom v cerkev je zlatoporočenca pozdravila Lajmeževa Marica. Izročila jim je šop zlatih (rumenih) rož, jim želela božjega varstva, še dolgo življenje in po smrti večno življenje v raj. Pevci so v cerkvi zapeli zlatoporočencema primerno pesem. Po nagovoru so g. dekan podelili slavljencema poseben blagoslov, pevci pa so zapeli zahvalno pesem.

Nekaj velikega in vzvišenega je zakonska ljubezen; dvoje ljudi drži tako dolgo dobo življenja skupaj in ju napravlja srečna. V družini je bilo mnogo veselja. Tudi trpljenja ni manjkalo, a od trpljenja je ostalo le zasluženje. Za oboje sta dolžna

Bogu hvaležnost. To so povdarili gospod dekan v nagovoru na zlatoporočenca. Zahvalili so se tudi za vse nesebično delo, ki so ga opravljali Blekov oče kot dolgoletni mežnar in ključar božjepotne cerkve na Homeu.

Po svečanostih v cerkvi so se svatje odpeljali v Vidro ves v »vilo pri Nežki«, kjer so preživeli prijetno popoldne v družbe zlatoporočencev. Pevci so jim pa delali kratak čas.

Tudi mi želimo zlatoporočencema: mnogo let naj Bog še da.

KOTMARA VAS

V nedeljo 22. avgusta smo obhajali naše vsakoletno žegnanje. Ob tej priliki je bila blagoslovljena tudi prenovljena župna cerkev. Obrede blagoslovitve je izvršil preč. gospod prelat Hopfgartner iz Celovca ob asistenci preč. gospodov: dekana Koširja, župnika iz Vetrinja in domačega gospoda župnika. Gospoda prelata smo sprejeli pred župniščem. Domači cerkveni zbor mu je zapel v pozdrav pesem: »Milostljivi bod' pozdravljen«. Slovensko pridigo je imel gospod dekan Košir. V lepih besedah nam je razložil, kaj pomeni za vsakega župljana cerkev. Poudaril je, kako hvalevredno delo je storjeno s prenovitvijo naše cerkve, ki je že tisoč let stara in je materinska cerkev vseh koroških cerkev. Med slovesno sveto mašo, ki jo je daroval preč. gospod prelat, je pel domači cerkveni pevski zbor Hladnikovo latinsko sv. mašo. Slovesnosti se je udeležilo mnogo ljudi od blizu in daleč, tostran in onstran Drave. Dekleta so preskrbela prelepe nageljčke, katere so prodajale, da je s tem doprinesel vsak svoj delež k obnovi naše župne cerkve. Možnarji so pokali, kot že deset let ne.

Največja zahvala gre novemu gospodu župniku, ki je v kratkem času dovršil obnovo cerkve, čeprav je šele leto dni med nami.

Naj mu Vsemogočni tisočero povrne in naj mu pomaga ogreti in spreobrniti »mlačne« in »mrzle« kotmirške farene.

ŽVABEK

Zadnjič smo brali o naši cesti, o kateri je bilo že mnogo govorenega in pisanega, najmanj toliko, da bi dolžina papirja znašala toliko, kolikor je cesta dolga. K izpremembam bi pripomnili še to, da naj bi se cesta pri Dobu izpeljala tam, kjer gre sedaj pešpot. To je od Bošankovega znamenja naravnost na Dob, kjer bi moral biti tudi večji most. Ta predlog je bil predlagan že leta 1930., pa zaradi sebičnosti nekaterih ni prodrl.

Če bi bila takrat koroška deželna vlada upoštevala prošnje občine Žvabek in bi preložili cesto po zgoraj omenjenem načrtu, bi bilo za dolgo vse v redu ter bi cesta služila prebivalstvu in splošnemu prometu že zdavnaj. Pa tudi stroški bi bili samo en-

kratni. Poleg tega bi bila cesta za polovico krajša in klanci bi odpadli. Tako so pa cesto izkazali in če se srečata dva voznika, se komaj izogneta drug drugemu. Če se pa srečata dva avtomobila, se pa sploh ne moreta izogniti drug drugemu, ampak mora eden ritensko nazaj riniti in najti primeren prostor, da se lahko izogne. S pretvezo, da je slab svet, je propadel predlagan načrt.

Toliko o naši cesti. Poglavje zase pa so sploh ceste na Spodnjem Koroškem, ki so v takem stanju, da če bo to trajalo še nekaj časa, sploh ne bomo mogli več voziti.

V nedeljo 5. avgusta si lahko ogledate lepo igro:

»ŽUPNIK IZ CVETOČEGA VINOGRADA« Prireditve bo v dvorani DP taborišča »B« Waidmannsdorf ob 20 uri.

40 LET RUDNIKA V RADENTHEINU

V Radenthein-u pri Spittalu ob Dravi je veliko rudarsko podjetje »Avstrijsko-ameriška magnezitska delniška družba« praznovala pretekli teden štiridesetletnico svojega obstoja. To proslavo je obiskalo nekaj tisoč ljudi iz bližnje, pa tudi iz daljne okolice; tudi inozemskih gostov je bilo precej. Med odličnimi gosti smo opazili zveznega kanclerja dr. ing. Figla, podpolkovnika Kealyja in generala Parmenta, zastopnika sovjetske trgovske delegacije dr. Sokolova, predstavnikov raznih trgovskih in gospodarskih ustanov itd.

Na lepo okrašenem prostoru pred vodstveno pisarno je potekala dopoldanska svečanost v lepem redu. Vsi govorniki so poudarjali velik gospodarski pomen tega podjetja, ki je glede pridobivanja deviz eno najbolj dobičkonosnih v Avstriji, kajti veliko množino njegovih izdelkov (večinoma magnezitnih kamnov, ki jih uporabljajo za različne peči z zelo veliko stopnjo vročine, n. pr. za topljenje železa) razpošiljajo po vsem svetu — od skrajnega vzhoda do skrajnega zahoda. Vsi domači govorniki so med drugim poudarjali tudi prisrčno prijateljsko razmerje, ki je med delodajalcem in delavci oz. nameščenci, dalje tudi naklonjenost britanskih in ameriških zasedbenih oblasti. Delavci oz. nameščenci so dobili ob priliki te redke slovesnosti od podjetja lepa darila v živilih in deloma v denarju. Popoldne oz. zvečer so bile razne športne prireditve, ognjemet itd.

Kakor je vse drugo lepo uspelo, je pa obiskovalce, ki so bili prisiljeni jesti v gostilni, neprijetno dirnilo, ko so jim po gostilnah izjavljali, da izdajajo jedi, ki se sicer smejo izdajati samo na odrezke nakaznic, ta dan le brez odrezkov; seveda vse skoraj še enkrat dražje. Na vprašanje zakaj tako in po čemvi odredbi, so odgovarjali, »da se ne morejo danes ukvarjati z odrezki in da je to po odredbi pripravljalega odbora (!!)«. Naj bo že kakor koli, gotovo to ni pravilno in socialno, izkoristiti take prilike, da gostinska podjetja bogatijo na tak nedovoljen način in to celo na račun revnejših slojev — večinoma delavstva.

Celovška KRONIKA



OD PETKA DO PETKA

Po Celovcu je zadnje tedne precej dolgočasno kot med pravimi »pasjimi dnevi«. Vkljub bolj slabemu vremenu Celovčani pridno izkoriščajo svoje dopuste, iščejo pri tem duševnega in telesnega, a ne nazadnje tudi »kaloričnega« okrepčila po različnih krajih Koroške in ostale Avstrije; inozemskih turističnih krajev se pa le malokateri »srečnik« lahko privoščijo.

Posebnih dogodkov ni bilo. Zadnjo nedeljo so bile na Vrbskem jezeru plavalne tekme med Korošci in Štajerci, v katerih so zmagali zadnji s pičlim rezultatom 74:72 točk. Radi slabega in hladnega vremena je bilo gledalcev malo. Na žalost se ljudje dandanes za ta res lepi šport sploh vse premalo zanimajo. Če pa so kake boksarske tekme ali rokoborba, je vedno dobra udeležba, četudi bi same »preklje padale z neba«. Pač tudi znak časa!

Po kinodvoranah vrte večkrat filme, ki so zelo malovredni, plehki in zastareli. A vkljub vsemu jim ne manjka gledalcev, ki po vsem tem sodeč vedno bolj izgubljajo smisel za lepo umetnost. Kajti razne lepe gledališke predstave in koncerti imajo navadno le pičlo število obiskovalcev.

Še nečesa imamo v izobilju: to so razne plesne prireditve pod vsemi mogočimi naslovi in ob vseh mogočih prilikah. Vedno slišimo, da manjka denarja in obutve, za ples in popivanje pa je dovolj denarja in čevljev tudi ni škoda. Še večja pa je moralna škoda, kajti to plesno norenje se vrši predvsem ponoči, včasih celo po gozdovih. Prav pridno se ga udeležuje tudi nedorasla mladina večkrat brez nadzorstva staršev. Čas je, da se vsi oni, ki jim je dobrobit mladine resnično pred očmi, pa naj bodo kakršnega koli političnega prepričanja, zganejo ob raznih poraznih statistikah in to narodno zlo kolikor mogoče omeje oziroma stavijo oblastem tozadevne predloge. — Večkrat moramo biti celo naravi hvaležni, saj je zlasti letošnje poletje poslala ravno ob sobotah in nedeljah, ko je največ takih norenj, obilen »blagoslov«, ki je navdušene vročernveže hitro ohladil in končal rajanje.

Na živilskem trgu je precej živahno, saj je dovolj raznega blaga. V zadnjih dneh so prišle večje pošiljke sladkih melon (takozv. lubenic) in raznega lepega grozdja (domačega gradiščanskega, bolgarskega in italijanskega). Tudi jabolk po zmernih cenah ne manjka.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

25.

NOVA MAŠA

Evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde. (Introitus Die 16 Junii — Luc 4, 18)*

Klemen strmi v maziljene roke. Po stolnici diši kadilo. Ljudje so se raztekli. Novomašniki so ostali sami. Sklonjeni nad brevirje skušajo ohraniti v sebi sladkost ure, ki je ravnokar minila.

Klemen Gornik je srečen. Ko je dvignil roke za prvi novomašni blagoslov, je opazil Jelko in Adolfa. Z očmi je preletel cerkev in dosegel dom. Trepetajoče roke so obstale nad materjo in očetom, nad bratoma in sestrama.

V tišini se zahvaljuje za veliko srečo. Srce je prepolno, sreča kaplja v dušo kakor zlat dež.

V obednici je zajtrk. Na mizi so vaze z nageljni. Razpoloženje je prisrčno sveto.

Klemen z očmi poišče stol pri srednji mizi. Tam je sedel, ko je stopil v prvi letnik.

Vse je minilo. Drugi sedi na njegovem stolu. Zanj so se odprla vrata, odprlo se je življenje.

Kako brž so prešla leta!

* Poslal me je oznanjat blagovest ubogim in ozdravljat potrta srca.

Kosilo je imel Klemen pri Megliču. Ni mogel odreči. V talarju je šel, zakaj med gubami je še dišalo po kadilu, po najsvetejši uri v njegovem življenju.

Veselje pri Megliču je bilo neizrečeno. Pri čaši vina sta si Klemen in Meglič segla v roke.

»Najlepše res, da se tikata,« je vesela Jelka. »Saj smo si kakor v sorodu.«

Nato so se zmenili zavoljo maše. Obema je bilo prav, da bo zgodnja.

Najlepše bo, da bodo sami.

Krnica in Gorje sta v mlajih in rožah. Vse povsod venci, ljudje praznično razpoloženi.

Pri Gorniku je pravi direndaj. Peka, kuha, pripravljanje, beganje sem, beganje tja, vse je narobe.

Klemen je komaj še malo živ.

V čumnati diše potice in flancati, v kleti je vino. Gostje ne smejo biti ne lačni ne žejni.

Nova maša ni vsako leto. Tokrat se Gorniku ne smili denar. Še Janez ne reče besede.

Sobota večer. Že popoldne se je prijemal Klemen nemir. V župnišču ga že vse čaka. Soba je pripravljena. Poslednjo noč ne sme spati doma.

Pod noč odide. Gornikovca ima solzne oči. Še Gornik smrka. Sestri sta obvečani.

Klemen odhaja skozi vas. Vsa okna so polna radovednih obrazov.

Gornikov novomašnik!

V farnih zvonovih že čaka novomašna pesem. Ljudem se zdi, da bi najraje sredi noči zavriskali, zapeli, planili iz lin in ponesli novico tja do samotnih gorskih bajt.

Novomašni križ čaka, okrašen z mirtinim venčkom. Jutri ga bo Klemen na rokah ponesel v cerkev.

Župnik Vencel so dobre volje. Od same

sreče ne vedó kaj početi. Kar vrté se in govorijo.

»Oh, šembrej te, Klemen, kaj takega! Kar verjeti ne morem.«

Klemen se mora smejati.

Oba mislita na začetek poti, na težke ure, na boje, na pogovore, ki sta jih imela pred leti.

»Čas vse prinese in vse odnese. Saj sem ti povedal.«

Še pred deseto se Vencel poslovijo.

»Jutri moraš biti spočit. Nova maša je trpljenje. Skušaj kmalu zaspati.«

Klemen stoji ob oknu. Vidi svoj dom. Vsa okna so še svetla.

»Še vedno pripravljajo,« se utrne misel v Klemenu. Zdaj fantje nemara postavljajo mlaje pred vrata in po vasi.

Kar ne more se odtrgati od okna. Z očmi boža vas, gozde nad vasio in Stol, ki sedi v daljavi, v zvezdnati noči. Mimogrede plašno pritava spomin na srečanje z Jelko, na tisto zimsko jutro, presijano od sonca.

Kakor nadležno muho odpodi misel.

Zvezdnata noč visi nad Krnico. Nekje se odtrga fantovski vrisk, s konca vasi mu odgovori ukanje. Fantje ne morejo spati. Le kako neki?

Jutri bo nova maša. Pritrkovalci so izbrani, pevci so imeli poslednjo vajo.

Klemenu se zdi, da že sliši novomašno pesem. Mora potegniti z roko prek oči. Neznana sladkost mu jemlje poslednjo moč.

Zdaj bi mogel na glas zavekati.

Iz mraka pod oknom se vzdigne Gabrovec in proseče gleda vanj.

Ne pozabite nas, gospod Klemen!

Za njim je voščeni obrazek Modriševega Tončka.

Na pol odprte ustnice bi rade izrekle zadnje besede:

Gospod Klemen, ostanite pri nas!

Z vsem srcem Klemen misli na »Sibirijo«.

Ena sama grenka misel ne vstane proti Re-

sniku. V Klemenu je to noč samo odpustanje, sama ljubezen.

Najraje bi vso noč bedel, vso noč tako stal ob oknu in obudil vse spomine, ki so že utonili. Rad bi se pomenil s potjo, ki gre pod smrekami do Sv. Petra, rad bi z roko zabrodil po sočni travi za čokoladnorjavimi murkami, rad bi spet prisluhnil orgljanju nočnega vetra, ki žaga ob skalah.

Vse bi rad to noč nagrabil v srce. Veliko je in prostorno, dovolj prostorno za poslednjo, najmanjšo misel. Še spomin na prve orglice pride z otroškimi koraki. Vencel ga je Klemen.

Nato leže. Boji se dneva, ki prihaja. Vroč bo v cerkvi. Toda še v temi noče priti spanec. Preveč je še življenja na cesti. Skoz okno gledajo spomini, znani obrazi in neugnano pričakanje.

Pritrkavanje.

Vsi zvonovi pojo in ljudje vro po cestah in kolovozih. Z Gorij, iz Grabna, iz Podhoma, iz Zasipa, z Bleda, z Zatrnik, še iz Žirovnice prihajajo.

Vse ceste so polne.

Klemen se opravlja. Mislej je ves zmeden. Še Vencel nimajo pravega obstanka.

Klemenov plašč se blešči, kakor da je tkan iz samega zlata in srebra. Tudi asistenca je pripravljena.

Klemen si želi samo eno: da bi bilo skoraj že vse končano.

Najtežji in obenem najslajši trenutki prihajajo.

Pritrkavanje za hip prestane, nato butne znova, kakor da se mislijo zvonovi sneti z jarmov.

Ljudje zunaj valovijo kakor morje. Svatje z belimi šopki stoje tik vrat.

Klemenu se rahlo tresejo roke. Vzdržati mora brez solz.

Vrata se odpro.

(Dalje prihodnjič.)



SOBOTA, 4. septembra:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 5. septembra:

7.30 Jutranja glasba s plošč.
17.10 Komentar
19.30 Slovenske in hrvaške narodne.
Izvaža komorni kvartet.

PONEDELJEK, 6. septembra:

7.15 Jutranja glasba.
16.00 Potovanja po svetu,
17.10 Poročila.

TOREK, 7. septembra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

SREDA, 8. septembra:

7.15 Poročila in jutranja glasba,
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 9. septembra:

7.15 Literarna ura.
17.10 Poročila,
19.30 Zvočni tednik.

PETEK, 10. septembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjih valovih 267 m in na kratkih valovih: 30,96 m, 25 m in 19,61 m).

7.45—8.00 poročila in koment. v srbo-hrv.
15.45—16.00 por. in komentar. v srbo-hrv.
21.45—22.15 por. in komentar. v srbo-hrv.
22.15—22.30 poročila in komentarji v slov.

Radio Test - postaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7.30 do 8.00; 11.30 do 14.30; 17.30 do 24.00.

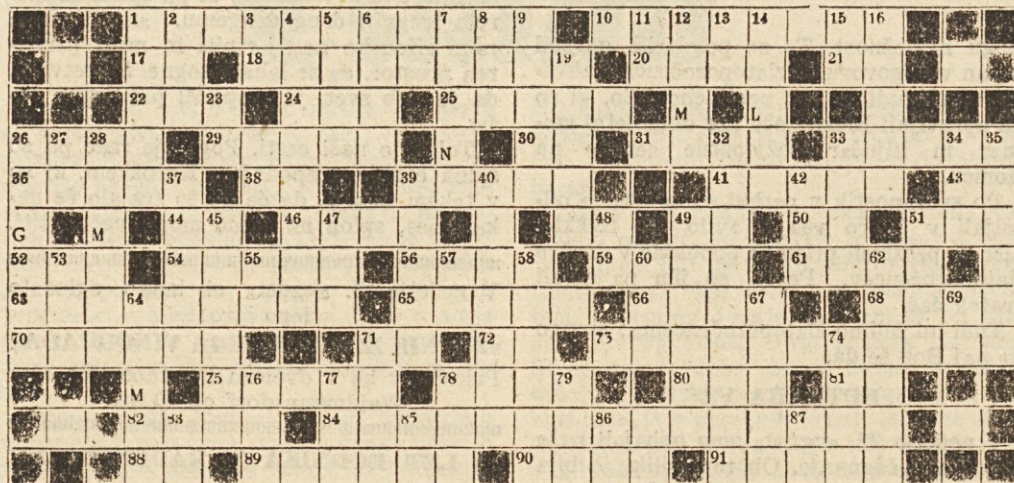
Nedeljske oddaje: 7.30 do 8.30; 9.30 do 14.30; 16.30 do 24.00.

Poročila dnevno ob: 7.45; 12.45; 19.45; 23.15.

Postaja oddaja na valu 203,6 metra.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Križanka - „Slovenski pisatelji“ Janko Kersnik



Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 jezikoslovec, organizator slovenskega slovstva; 10 Kersnikov roman iz političnega življenja; 17 vzklík; 18 prebivalec zapadnoevropske dežele; 20 bližnji sorodnik; 21 nikalnica; 22 darilo; 24 mrtvoud; 25 mohamedanski pozdrav; 26 grad pri Lukovici, Kersnikov rojstni kraj; 29 žival plazilka; 30 začetniki imena in priimka slovenskega pisatelja (»Pisma iz Pariza«); 31 smešnica, dovtip; 33 Mladinski list, ustanovljen leta 1871; 36 del pohištva; 38 kazalni zaimek; 39 tla, javen prostor; 41 polotok v Jadranskem morju; 43 predlog, tudi pevska nota; 44 romanski določni člen; 46 moško krstno ime; 49 tretja in druga črka v abecedi; 50 prva in druga črka; 51 strelno orožje; 52 strupena žuželka; 54 izpodjeden, razpadajoč; 56 leposlovno glasilo, ki je izhajalo v Celovcu od leta 1881. do leta 1886; 59 kozi podobne živali v Južni Ameriki; 61 obleka kolonijalnega vojaka; 63 Kersnikova povest iz kmečkega življenja; 65 vrsta masčobe; 66 država v Južni Ameriki; 68 poldrag kamen; 70 glavno mesto Turčije; 71 predlog; 72 italijanski določni člen; 73 naslov Kersnikove povesti iz meščanskega življenja; 75 dan, mesec in leto; 78 višina,akovost (tujka); 80 mesto v Lombardiji; 81 španbožanstvo; 83 ilustrirano politično-kulturnski določni člen; 82 prvi človek; 84 središčna slovenska leposlovna ustanova in založba; 88 dva enaka soglasnika; 89 deležnik glagola smejati; 90 del noge; 91 človek brez domovine.

Navpično: 1 moško krstno ime; 2 sovražnik železa; 3 dva enaka soglasnika; 4 Kersnikov roman iz malomeščanskega življenja; 5 oseba iz svetega pisma; 6 lesena stavba; 7 glasilo dunajskih svobodo-

miselnih akademikov (1892—1894); 8 žensko krstno ime; 9 mesto v Sloveniji; 11 kratica za »Veliko Britanijo« (angleški); 12 žensko krstno ime; 13 kazalni zaimek; 14 pogorje v severni Afriki; 15 osebni zaimek; 16 varujejo in ščitijo pljuča; 19 pot, smer; 23 vrsta žita; 26 glavno mesto Kolumbije; 27 kratica za evropsko denarno enoto; 28 glavno mesto Sirije; 32 označka za človeka politične smeri, kateri je Kersnik pripadal; 33 drevo; 34 okrajšano moško krstno ime; 35 domača obutev; 37 kraj v cerkvi; 39 športna borba, tudi Funtekova drama; 40 gozdna rastlina (drugi sklon množine); 42 odgovor na vprašanje »kak?«; 45 velika vojaška enota; 47 ženski glas; 48 kratica za »blažen«; 49 kislega obraza, jokav; 51 poziv k molčanju; 53 privid, sanje; 55 vzklík; 57 egipčansko no glasilo, izhajalo v Ljubljani 1884—1887; 60 avstrijska poročevalska agencija; 62 duhovska oseba; 64 gorska dolina pri Rače; 67 povej, če znaš, zadeni...; 69 prva in peta črka; 71 pravilnična pošast, je v Celovcu na Novem trgu; 74 sestra v srbohrvaščini; 76 začetnica imen in priimka slovenskega škofa-pisatelja; 77 ve, razume; 78 manj kot malo; 79 strupena žuželka; 83 kratica akademskega naslova; 85 kazalni zaimek; 86 kratica za »lastnoročno«; 87 začetniki imena in priimka »goriškega slavčka«.

Slovenec-oskrbnik

z družino, absolvent kmetijske šole, z večletno prakso išče primerne zaposlitve. Vzame tudi srednje posestvo v najem. Naslov in ponudbe na upravo »Koroške Kronike« pod 585.

Slovenec

z družino išče posestvo v najem ali v oskrbnitvo. Ponudbe poslati na upravo »Koroške Kronike« pod št. 584

Pojasnilo

V zvezi z odredbo, ki je bila objavljena v »Koroški Kroniki« št. 34. z dne 23. avgusta 1948. sporočamo še sledeče:

1. Italijanske lire, ki so bile deponirane pri podružnici Narodne banke v Celovcu ali Gradcu, bodo izplačane efektivno (dejansko) samo onim, ki dokažejo s potrdilom (komandanta taborišča ali na drug način), da so na potu v inozemstvo. Če želi taka oseba zamenjati lire v šilinge, se mu izplača za 100 lir samo 1.75 šilingov. Ker se v inozemstvu lire ugodnejše prodajo, je bolje, da se dvignejo efektivno.

2. Beguncem, ki se ne izselijo, banka ne vrne efektivnih lir. Takim banka izplača samo v šilingih po gornjem tečaju.

3. Glede jugoslovanskih lir (bivše Ljubljanske pokrajine) je zadeva enostavna. Vsak jih dobi nazaj. Priporočamo, da jih dvignete, ker bodo pozneje predstavljale vrednost vsled svojega kritja pri ital. Narodni banki v Rimu.

4. Glede rajshmark, kun, predvojnih in okupacijskih dinarjev ni še nič določeno ter ostane ta denar še nadalje v depozitu.

5. Karitativna pisarna v Celovcu, Völkermarkter Strasse št. 5/I., daje vsa podrobna pojasnila. Na željo bo za interese izven Celovca oskrbela dvig omenjena pisarna ter na ta način prihranila beguncem pota. V to svrhu je poslali: 1. pooblastilo za dvig, 2. depozitno potrdilo in znamke za odgovor.

KARITATIVNA PISARNA

Oblačilne nakaznice

Istočasno z izdajo živilskih nakaznic za 45. dodelitveno dobo bodo izdali tudi oblačilne nakaznice. Te nakaznice imajo namen prihraniti prebivalstvu pot do raznih uradov in mu omogočiti nakup blaga, ki ostane še nadalje vezano na nakaznice.

Oblačilno nakaznico bodo izdali v dveh izdajah: eno za otroke od izpolnjenega prvega leta starosti do izpolnjenega dvanajstega leta, drugo pa za osebe nad izpolnjenim dvanajstim letom starosti. Starost bodo določali s 1. oktobrom 1948. Prebivalstvo je naprošeno, naj skrbno čuva oblačilne nakaznice, ker za izgubljene nakaznice ne bo nadomestka. Kdaj bo mogoče s to nakaznico nakupovati, bo nakladno sporočeno. Otroške nakaznice imajo 60 točk, nakaznice za ostale pa 100 točk. Na vsaki nakaznici pa je še 8 posebnih odrezkov. Trgovci smejo prileti prodajati tekstilno blago na te nakaznice šele potem, ko bo izšla objava zveznega ministrstva za trgovino in obnovo. Tudi prebivalstvo opozarjamo na to, da bo mogoče nakupovati blago šele po objavi zveznega ministrstva.

PRODAM novo enonadstropno hišo z balkonom, s 4 ha posestva, lepo lego in dobro razvito sadjerejo. Kraj je zelo primeren za letovanje. 10 minut do železniške postaje. Naslov v upravi »Koroške kronike«.

Bolnik

(Nadaljevanje s 4. strani)

Vse sile sem napel, ko sem čakal na vas. Bog mi je priča, da je tako.

— Dobro, dobro — meni župnik stopajoč v izbo.

Starček odide v drugo sobo, da se preobleče. Kmalu se vrne preoblečen in počesan. Župniku se ni mudilo, ker se mu ni zdelo potrebno. Hotel se je še malo porazgovoriti s starčkom, ki — na smrt bolan — še skače za prasci po dvorišču.

— Ali ste že dolgo bolni? vpraša župnik in sede za mizo.

— Ah, dolgo, že dolgo! Nič me ne boli, samo moči mi je zmanjkalo, da je več niti ne čutim v kosteh. In v prsih čutim nekakšen strahovit mraz. Kot da je smrt že segla z roko po meni.

— Zakaj pa ni nikogar pri vas? Tu sedite sami kot puščavnik. Samota ubije še zdravega, pa ne bi bolnika.

— Saj nisem sam, prečastiti, imam dobre, zelo dobre otroke. Grešil bi, če bi se nad njimi pritoževal.

— Kako so dobri, če se ne brigajo za vas, ki ste že stari?

— O, brigajo se, prečastiti, brigajo. Še preveč se brigajo. Danes ni hotel nobeden iz hiše. Obkolili so me in jokali. Pa sem jim rekel: — Zakaj jokate? Pojdite vsak na svoje delo! Ni me treba čuvati, saj me ne bo nihče ukral, a če bom moral umreti, bom umrl tudi brez vas. Ti, Jernej, sem rekel najstarejšemu sinu, pojdi kar na njivo. Že zdavnaj smo jo zorali, zato jo je treba posejati. Če bo treba mene pokopati, se boste zopet zamudili, a slana že pada. Ti pa, sem rekel hčeri, pojdi v mesto in kupi, kar bo treba. Saj sami veste, če se kaj zgodi, kako tukajšnji židje za vsako stvar zahtevajo še enkrat toliko. Nevesto sem

poslal v drugo vas, da naznani sorodnikom, zet pa je šel po vas, prečastiti, in od vas še k mizarju radi truge. In tako vam tukaj sam ležim, kar zaslüšim, da so prasci ušli iz svinjaka. Vstal sem in jih — hvala Bogu — nekako pognal nazaj. Vi pa, prečastiti, se name nikar ne jezite, ker sem res bolan, zelo bolan.

In ponovno poljubi župniku roko, prepričujoč ga o svoji bolezni.

— Ali vam samota ni neprijetna? vpraša župnik.

— In se nič ne bojite? doda cerkovnik.

— Česa naj se bojim? Ubil nisem nikogar, nikomur nisem prikrajšal življenja, okral tudi nisem nikogar. Svojo dobo sem preživel in sedaj moram oditi. Kot delavec: izvrši svoje delo in gre. Ali ni morda tudi že čas? Da vam po pravici povem, že dva meseca zapravljam božje dneve. Nekje mi je zmanjkalo moči, da ne morem ničesar delati, samo zastojem jem kruh, kar ni prav. Saj ga še goltati ne morem. Zdaj se pa, hvala Bogu, bliža konec! Česa bi se bal? Otroke sem vzgojil, preskrbel sem jim dediščino in jih naučil modrosti; kaj bi torej še potreboval? Ne vem, česa naj bi se bal...

— Lahko kar začneva! reče župnik, ki so ga ganile starčkov besede.

— Pa začniva v božjem imenu! meni starček in se prekriža.

Komaj se je župnik vrnil domov in sedel k zajtrku, ko se s stolpa oglasi zvon: bim-bom, bim-bom!

Stari Tonej je za vedno zaprl oči.

Pšenica je posejana, prasci so v svinjaku, hči se bo kmalu povrnila — torej je lahko mirno umrl.

Dodatna dodelitev živil za 44. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeli:	Kruh	Pšen. zdrob	Sladkor						Meso	Stročnice
			600 g	700 g	800 g	900 g	1000 g	200 g		
Odrezi nakaznic:	1000 g	500 g								
1 Navadni polnoletniki nad 18 let	10			12				11 23	13	
2 Mladina od 12-18 let	10			12				11 23	13	
3 Otroci od 6-12 let		25				12				
4 Otroci od 3-6 let		25				12				
5 Otroci do 3 let						12				
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	110			112				111 123	113	
7 Mladina od 12-18 let	110			112				111 123	113	
8 Otroci od 6-12 let		125				112				
9 Otroci od 3-6 let		125				112				
10 Otroci do 3 let						112				
11 Delni samooskrbovalci z mesom in maslo nad 18 let	210			212					213	
12 Mladina od 12-18 let	210			212						
13 Otroci od 6-12 let		225				212				
14 Otroci od 3-6 let		225				212				
15 Otroci do 3 let						212				
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in maslo	310			312					313	
17 Mladina od 12-18 let	310			312						
18 Otroci od 6-12 let		325				312				
19 Otroci od 3-6 let		325				312				
20 Otroci do 3 let						312				
21 Krušna nakaznica za popolne samooskrbovalce					401					
22 Mladina od 12-18 let					401					
23 Otroci od 6-12 let						401				
24 Otroci od 3-6 let						401				
25 Otroci do 3 let						401				
26 Dodatna nakaznica za delavce									611	
27 Dodatna nakaznica za težke delavce	723								711	
28 Dodatna nakaznica za najtežje delavce	823								811	
29 Nakaznica za noseče in doječe matere			912							

Na odrezke 10 E, 10 Jgd, 110 E, 110 Jgd, 210 E, 210 Jgd, 310 E, 310 Jgd, na katere je oklicano 1000 gr kruha, dobite lahko namesto tega 500 gr testenin. Oklicana bo tudi mast, ako bo do sedaj izostala pravočasno dospela.